

Türkiye’de turizm sektöründe okuryazarlık üzerine yapılan akademik çalışmaların sistematik incelemesi

A systematic review of academic studies on literacy in the field of tourism in Türkiye

Serap AKDU ^{1*} (orcid.org/ 0000-0003-2144-1377)

¹Gümüşhane Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü, Gümüşhane, Türkiye

Özet

Amaç: Bilgiye erişimin hızla arttığı günümüzde, turizm gibi dinamik, çok kültürlü ve hizmet odaklı bir sektörde sektörel başarı ile sürdürülebilirliği sağlamada çok boyutlu okuryazarlık yetkinlikleri kritik bir rol oynamaktadır. Bu araştırmanın temel amacı, Türkiye’de turizm sektöründeki okuryazarlık kavramını ve ilgili okuryazarlık türlerini, ulusal düzeydeki lisansüstü tezler ve akademik makaleler ışığında sistematik olarak incelemek; mevcut akademik çalışmaların içerik, kapsam ve eğilimlerine ilişkin kapsamlı bir analiz sunarak literatürdeki tematik boşlukları belirlemektir.

Yöntem: Araştırma, nitel araştırma desenlerinden sistematik derleme yöntemiyle tasarlanmıştır. Örneklem seçiminde amaçlı örnekleme türlerinden ölçüt örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu doğrultuda YÖK Ulusal Tez Merkezi, Google Akademik ve DergiPark veri tabanlarında yayımlanmış olan turizm ve okuryazarlık konulu akademik yayınlar taranmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle tasnif edilerek değerlendirilmiştir.

Bulgular: Yapılan incelemeler sonucunda turizm alanında toplam 10 farklı okuryazarlık türü tespit edilmiştir. 31 akademik yayın (8 yüksek lisans, 2 doktora, 1 tıpta uzmanlık tezi ve 20 makale) üzerinden yapılan değerlendirmede, en yoğun çalışılan alanın finans/ekonomi okuryazarlığı olduğu görülmüştür. Buna karşın çevre, dijital finans, medya ve su okuryazarlığı gibi stratejik alanların literatürde sadece birer çalışmayla temsil edildiği belirlenmiştir.

Tartışma: Türkiye’de turizm alanındaki okuryazarlık çalışmalarının sınırlı sayıda ve belirli alt türlerde yoğunlaştığı hem turizm çalışanları hem de turistler için kritik öneme sahip bazı modern okuryazarlık türlerinin yeterince görünür kılınmadığı anlaşılmaktadır. Çalışma, sektörel politika yapıcılar ve eğitimciler için bilimsel bir temel oluştururken, gelecekteki araştırmalar için yol gösterici nitelik taşımaktadır. Sadece ulusal literatürün incelenmiş olması araştırmanın temel sınırlılığıdır.

Anahtar Kelimeler: Okuryazarlık, Turizm Okuryazarlığı, Okuryazarlık Türleri, Sistematik Derleme

Abstract

Purpose: In today's era of rapidly increasing access to information, multi-dimensional literacy competencies play a critical role in ensuring sectoral success and sustainability within the dynamic, multicultural, and service-oriented tourism industry. The primary objective of this research is to systematically examine the concept of literacy and its related types within the Turkish tourism sector in light of national graduate theses and academic articles. Furthermore, it aims to identify thematic gaps in the literature by providing a comprehensive analysis of the content, scope, and trends of existing academic studies.

Design/methodology/approach: The research was designed using the systematic review method, one of the qualitative research designs. In the selection of the sample, the criterion sampling method, a type of purposive sampling, was preferred. Accordingly, academic publications on tourism and literacy published in the Council of Higher Education (CoHE) National Thesis Center, Google Scholar, and DergiPark databases were screened. The obtained data were evaluated by classifying them through the content analysis method.

Results: As a result of the examinations, a total of 10 different types of literacy were identified in the field of tourism. In the evaluation conducted over 31 academic publications (8 master's theses, 2 doctoral dissertations, 1 medical specialty thesis, and 20 articles), it was observed that the most intensely studied area was financial/economic literacy. Conversely, it was determined that strategic areas such as environmental, digital finance, media, and water literacy were represented by only one study each in the literature.

Discussion: It is understood that literacy studies in the field of tourism in Türkiye are limited in number and concentrated in certain sub-types, and that some modern literacy types, which are of critical importance for both tourism employees and tourists, have not been made sufficiently visible. While the study provides a scientific basis for sectoral policy makers and educators, it also serves as a guide for future research. The primary limitation of the study is that only national literature was examined.

* Sorumlu yazar: serapakdu@gmail.com

DOI: 10.33083/joghat.2026.633

Keywords: Literacy, Tourism literacy, Literacy types, Systematic review

Giriş

21. yüzyılda öğrenme, bireylere tutum, beceri, bilgi, teknoloji kullanımı ve okuryazarlık gibi çeşitli yeteneklerin kazandırılması üzerine kurgulanmıştır. Günümüz teknoloji çağında okuryazarlık becerileri, teknoloji kullanımında faydalı olacağından bireylerin sahip olması gereken en önemli becerilerden biri olarak görülmektedir (Sujastika ve Abdulkarim, 2022). Etkin birer okuryazar olmak, bilinçli ve etkili kararlar alma, bireysel ve toplumsal anlamda güçlü olma ve rekabet edebilme noktalarında büyük avantajlar sağlayabilmektedir. Okuryazarlığın diğer faydaları arasında kendini gerçekleştirme, kişisel markalaşma, mesleki gelişim, ulusal kalkınma, yaşam boyu öğrenme, sosyal ve politik yaşama aktif katılabilme, işgücü piyasasına katkıda bulunma, istihdam fırsatlarını artırma ve öğrencilerin sosyal kalkınmaya hızla uyum sağlamasına yardımcı olma gibi unsurlar yer almaktadır (Fernandes, Lynch ve Netemeyer, 2014; Husna vd., 2020; Shara vd., 2020).

Medeniyetin gelişmesinde yazının icadı önemli bir mihenk taşıdır. Okuma yazma, insanın dünya ile etkileşimini sağladığı ve hayatının tüm boyutlarını etkilediği için oldukça önemlidir (Koç, Karacabey ve Yurtseven, 2024:3514). En basit haliyle okuryazarlık, okuyucunun basılı materyali analiz etme yeteneğini ifade etmektedir. Teknolojik ilerlemelere, toplumsal yapı ve ihtiyaçlardaki değişimlere bağlı olarak toplum, gelişen dünyaya ayak uydurmaya çalışmaktadır. Bu değişim sürecinde, temel okuma yazma becerisini ifade eden okuryazarlığın geleneksel anlamı, modern insanın ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalmıştır (Kurudayıoğlu ve Tüzel, 2010). Kavram, yeni boyutlar kazanarak belirli amaçların, becerilerin ve işlemlerin gerçekleştirilmesini kapsayacak şekilde daha geniş anlamlar karşılar hale gelmiştir (Aşıcı, 2009; Kaplan, 2020; Leu vd., 2004). Okuryazarlık, basit kelimeler ve cümleler yazma yeteneğinin ötesine geçerek bilgiyi yorumlama, uygulama, dil ve kültür gibi bileşenleri kullanma yeteneği olarak görülmeye başlanmıştır. Okuryazarlık; sokak tabelalarını çözme, daha geniş bir kültürel anlayış geliştirme, entelektüel zekayı yükseltme ve çağımızın talep ettiği gerekli becerilere sahip olma kapasitesini kapsar hale gelmiştir. Yazılı bilgilerin anlaşılmasını sağlayan iyi okuma, yazma, konuşma ve dinleme yeteneğinin yanı sıra okuryazarlık, başkalarıyla etkili iletişim kurabilmeyi de içerir. Günümüzde okuryazarlık kavramı teknoloji kullanımını, problem çözmeyi, iş birliğini ve bilginin etkili sunumunda gerekli olan yetenekleri de kapsamaktadır. Okuryazarlık, süreç odaklı olup yaşam boyu süreklilik gerektirmektedir (Güneş, 2019; Uzun ve Çelik 2020; Koç, Karacabey ve Yurtseven, 2024:3515). Şimşek (2022), okuryazarlığın, bireylerin toplumun daha fazla alanına katılım göstermelerini sağlayan bir öğrenme sürekliliği içerdiğini belirtmekte; bu anlamda okuryazarlığı topluma aktif ve anlamlı bir şekilde katılım için gerekli bir yetenek olarak nitelendirmektedir.

Gündeme gelen diğer bir konu da günümüz insanının “çoklu okuryazarlığa” sahip olmasının gerekliliğidir. Okuryazarlık kavramı, toplumu oluşturan bireylerin ortak katkıları ile devamlı yenilenmekte ve yeniden anlamlandırılmaktadır. Dolayısıyla tek bir okuryazarlık türünün artık bireylerin ve toplumların ihtiyaçlarını karşılamadığı anlaşılmış ve çoklu okuryazarlığın önemi gündeme gelmiştir (Şimşek, 2022). Dijital çağın gerektirdiği yeni beceriler, bu kavramın çeşitli bilim dallarında farklı anlamları kapsayacak şekilde kullanılmasına neden olmuştur. Kâğıt üstünde harfleri çözümlenmeye dayanan geleneksel okuryazarlığın karşısında, anlamlandırmaya dayalı okuryazarlık her geçen gün yeni terimlerle birleşerek anlam sahasını genişletmiştir (Sur, 2022). Çağımızda bireylerin düşünce ve istekleri birbirlerine göre farklılaştığından, onların ihtiyaç ve sorunlarına çözüm yolları bulmak ve eriştikleri bilgiyi belli bir düzeyde kullanabilmelerini sağlamak için okuryazarlık türleri gelişerek farklı ivmeler kazanmıştır. Temelde okuma ve yazma ile ilgili olmasına rağmen yeni okuryazarlık türleri, çok daha farklı bakış açılarıyla çoklu okuma ve yazma becerilerini kapsamaktadır. Nitekim yeni okuryazarlık türlerini tespit etmek amacıyla yapılan çalışmalarda yüze yakın okuryazarlık türü saptanmıştır. Örneğin Sur (2022) tarafından Türkiye’deki okuryazarlık üzerine yapılan çalışmalar incelenmiş ve konuyla ilgili çalışmaların daha çok sosyal, eğitim, coğrafya, psikoloji, tarih, sosyoloji, din, ekonomi, sağlık, siyaset, sanat, fen, matematik, teknoloji ve spor alanlarında yoğunlaştığı ve doksan sekiz okuryazarlık türü üzerine çalışmalar yapıldığı tespit edilmiştir. Benzer bir çalışma Mete (2020) tarafından yapılmıştır. Çalışmada Türkiye’de yapılan lisansüstü tezlerde ele alınan okuryazarlık türleri incelenmiş ve kırk üç okuryazarlık türü belirlenmiştir.

Çalışmalarda belirlenen okuryazarlık türleri arasında şunlar yer almaktadır: bilgi, medya, bilgisayar, dijital, sosyal, çevre, işitsel, görsel, politik/siyaset, fen, bilimsel, işlevsel, matematik, kimya, biyoloji, iletişim, eleştirel, kültürel, manevi, pedagojik, erken, istatistiksel, ekonomi, finans/mali, sayısal, tarih, hukuk, eğitim, psikoloji, sosyoloji, etnoloji, sanat, sağlık, spor, coğrafya, harita/yön, yetişkin, örgütsel, grafik, müzik, aile, akademik, biyoçeşitlilik, biyoteknoloji, enerji, genetik, imge/simge, kazanım, program, kredi kartı, ruhsal,

duygusal, din, tarım, dil, iklim değişikliği, iş yeri, jeokültürel, kırsal, müze, nicel, öğrenci geri bildirim, öğretmen geri bildirim, ölüm, peyzaj, tartışma, veri, yazılım, dijital değerlendirme, dijital sağlıklı diyet (Haçat ve Demir, 2019; Uzun ve Çelik 2020; Salcı ve Aydın 2022; Sur, 2022); kartografik, algoritmik, enerji, elektronik, e-sağlık, bilgi teknolojisi/bilişim, yurttaşlık (Koç, Karacabey ve Yurtseven, 2024:3514-3515); dijital finansal okuryazarlık, ahlak, su, mekânsal, doğal afet, alan, ağ/web/internet/hiper, ağız sağlığı, ajitasyon, antik, arşiv ve kütüphane, araştırma, aşı, bürokrasi, çoklu, covid-19, dans, değerlendirme, dengeli, eğitim programı, elektronik, eskiçağ, estetik, eşitlik, ev, film, fiziksel, gelecek, geometri, gıda ve beslenme, haber, ırksal, hiphop, insan hakları, İslami, marka, meta, mimarlık, okyanus, oyun tasarımı, reklam, dijital reklam, sivil, sürdürülebilir, video oyunu (Küçükahmetoğlu, 2025:10; Mete, 2020) ve karbon okuryazarlığı (Zizka ve Varga, 2021) vb.

Görüldüğü üzere literatürde okuryazarlık kavramı oldukça geniş bir yelpazede ele alınmış olsa da, bu yetkinliklerin dinamik ve insan odaklı bir yapıya sahip olan turizm sektörüyle olan ilişkisi henüz yeterince derinlemesine incelenmemiştir. Turizm; hizmet kalitesi, sürdürülebilirlik ve teknolojik dönüşümün iç içe geçtiği bir alan olması sebebiyle hem çalışanların profesyonel gelişimi hem de turistlerin deneyim kalitesini artırmak adına çok boyutlu bir okuryazarlık setine ihtiyaç duymaktadır. Türkiye’de turizm alanında yapılan çalışmaların belirli ve sınırlı okuryazarlık türlerine odaklandığı, bu konudaki akademik birikimin bütüncül bir perspektifle analiz edilmediği görülmektedir. Dolayısıyla, turizm literatüründeki bu tematik boşluğu doldurmak, mevcut çalışmaların eğilimlerini belirlemek ve gelecekteki eğitim politikalarına bilimsel bir temel sunmak amacıyla bu sistematik derleme çalışmasının yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur.

Kavramsal Çerçeve

Turizm Okuryazarlığı

Turizm okuryazarlığı, bireylerin turizmin çeşitli yönlerini anlamak, yorumlamak ve değerlendirmek için gerekli bilgi ve yeterliliklere sahip olma kapasitesini ifade eder (Koç, Karacabey ve Yurtseven, 2024:3516). Koca ve Vatan Ölmez (2022) tarafından turizm okuryazarlığı kavramı, turizmi bilgi seviyesinde tanıma, turizmin etkilerini anlama, turistik değerlerin bilincinde olma, bu değerlerin kullanımında etkin yer alma ve değerlerin korunmasına özen gösterme becerisi olarak ifade edilmektedir. Pearce ve Foster (2007), Tsaur vd. (2010), Kang-Tsung Chang vd. (2019), Shirmohammadi vd. (2020) turizm okuryazarlığı araştırmalarının öncüleri arasında sıralanmaktadır (Koç vd., 2024:3516).

Chang vd., (2019) turizm okuryazarlığının günümüzün önemli becerileri arasında yer alması gerektiğini; turizm okuryazarı kişilerin toplumda turizm bilincinin oluşturulmasında etkin rol aldığını; turizm okuryazarlığı becerisinin kişilerin küresel turizm ortamında rahat yaşayabilmesini amaçladığını; sevgi, saygı, iyilik, merhamet, misafirperverlik, nezaket, yardımlaşma, vatanseverlik gibi değerlerin turizm okuryazarlığı kapsamında bireylere kazandırılması gerektiğini belirtmektedir. Turizm okuryazarlığına sahip kişiler yaşadıkları yerde ve diğer destinasyonlarda kendilerini daha güvende hissedebilecekler; gidilecek destinasyon seçimi, ulaşımı, konaklama işletmesini maliyet, konum, güvenlik ve konfor gibi unsurlara göre seçebilme vb. kendi seyahat planlamasını başarılı şekilde yapabilecekler; tatilde yapılacak etkinlikleri önceden planlayabilecekler ve yabancı ülke veya destinasyona önceden bilgi sahibi oldukları için rahatlıkla seyahat edebileceklerdir (Chang vd., 2019).

Çevre Okuryazarlığı

Günümüzde hızlı teknolojik gelişmeler insanlığa birçok faydayı beraberinde getirirken sanayileşme, nüfus artışı, çarpık kentleşme, bilinçsiz tüketim, atık artışı, küresel iklim değişikliği, çevresel tedbirlerin alınmaması, doğal kaynakların tükenmesi ve türlerin yok olması gibi nedenlerle gelecek nesilleri de olumsuz etkileyebilecek çok sayıda küresel çevre sorunu yaşanmaktadır (Kaypak, 2013).

Çevre sorunlarını çözenin en etkili yolu çevre sorunlarını yaşamaya başlamadan önce engellemek olup bunu sağlamanın yolu ise çevre bilincine sahip yani çevresel okuryazar bireylerin yetiştirilmesidir (Yavuz vd., 2014). Çevrenin korunması ve sürdürülebilir çevre anlayışı oluşturulmasında eğitim ile insanların çevreye yönelik farkındalık seviyelerinin artırılması, insanların tutum ve davranışlarının değiştirilmesine yönelik eğitim faaliyetlerinin artırılması oldukça önemlidir (Moyano-Díaz, Cornejo ve Gallardo, 2011: 71). Bireye çevre eğitimi önce küçük yaşlarda ailede ve yakın toplumsal çevresinde verilmeye başlanmalı, devamında okullarda geliştirilmelidir (Kayalı, 2018). Bireylerin çevresel duyarlılık kazanarak bunu davranış haline getirmelerinde okullarda eğitim sürecine çevre eğitiminin entegre edilmesi oldukça önemlidir (Dikicigil ve Gülersoy, 2020; Zheng vd., 2020:314). Çevre okuryazarlığı becerisi farklı disiplinlerin çalışma alanlarına giren bilgi, beceri, tutum ve değerleri kapsamından dolayı çevre okuryazarlığıyla ilgili konular okul

müfredatlarının her birinde yer alabilir. Türkiye’de bireylere çevre eğitimi ilk öğretimde fen bilimleri, sosyal bilgiler ve hayat bilgisi derslerinde verilmektedir (Tırpancı, 2019). Yine çevresel okur yazar birey yetiştirilmesinde çevresel bilince sahip öğretmenler büyük önem taşımaktadır (Uyanık, 2016).

Çevre okuryazarlığı, en basit haliyle bireyin çevreyi algılama ve yorumlama kapasitesi olarak tanımlanmaktadır. Bir başka ifadeyle çevre/çevresel okuryazarlık bireyin çevre sorunlarıyla ilgili bilgi sahibi olması ve bu sorunlara yönelik tutum ve beceri geliştirmesidir. Kavram ilk olarak 1968 yılında Roth tarafından literatüre kazandırılmıştır (McBride, 2011: 23; Nurwidodo vd., 2020). Çevresel okuryazarlık seviyesi yüksek kişiler çevreyle ilgili konularda bilgili, farkındalık seviyesi yüksek, çevresel sorunlara duyarlı, problem çözme becerisi yüksek, sorumluluk sahibi ve liderlik yeteneği güçlü kişilerdir. (Akıllı ve Genç, 2015).

Çevre ve turizm oldukça ilişkili olup turizm faaliyetlerinin çevre üzerinde neden olduğu olumsuz etkiler bulunmaktadır. Örneğin özellikle kitle turizminin yoğun olarak gerçekleştirildiği destinasyonlarda taşıma kapasitesinin aşılması çevresel kaynakların zarar görmesine neden olabilirken; ulaşım araçlarının çevreye yaydığı gazlardan turistik işletmelerin verdiği zararlara kadar olumsuz etkiler yaşanabilmektedir. Çeşitli önlemler alınmazsa tarihi sit alanlarının, havanın, suyun ve deniz gibi çevresel kaynakların kirlenmesi gibi turizmin çevreye zarar vermesi kaçınılmaz olacaktır (Doğan, 2012).

Çevre bilincine sahip turizm personeli, turizmin neden olduğu olumsuz çevresel etkilerin giderilmesinde veya azaltılmasında oldukça önemlidir. 3. Turizm Şurası’nda turizm çalışanlarının çevre konusunda eğitilmesinin önemine dikkat çekilmiştir. Turizm personeli yetiştiren okullarda turizm personeli adayı öğrencilere çevre okuryazarlığına yönelik eğitim verilmesi ve çevre bilincinin oluşturulması çevresel sorunların azaltılması adına oldukça önemlidir. Turizmin hayatta kalmasında önemli olan sürdürülebilir turizm gelişimini sağlama noktasında çevresel okuryazarlık seviyesinin artırılması da ayrıca önemlidir (Karabulut, 2022; Arslan Ayazlar ve Akbulut, 2024:108).

Finansal Okuryazarlık/ Ekonomi Okuryazarlığı

Hayatın devam ettirilmesinde ihtiyaç duyulan en önemli konulardan biri para yönetimi olup çocukluk döneminden başlayarak yaşamımızın her aşamasında sürekli finansal kararlar verilmekte ve tercihler yapılmaktadır. Verilen kararlar bireysel anlamda kişinin hayatını, devamında ülke ekonomisini küresel açıdan da dünya ekonomisini olumlu ya da olumsuz etkileyebilmektedir (Bayram, 2014: 109). Yüksek finansal okur yazarlık becerisi etkin finansal kararlar alınmasını ve bireylerin girişimcilik davranışlarını olumlu etkilerken finansal piyasalara giriş kolaylığı sunar. Finansal okuryazarlık eksikliği ise bireyin kendini ve toplumu etkileyebilen yanlış finansal kararlar alınmasına, riskli tüketici davranışlarında artışa, başarısız para yönetimi gerçekleştirilmesine, haksız rekabet gibi olumsuz durumların yaşanmasına neden olabilir (Cole, Paulson ve Shastry, 2014; Dilek, Kesgingöz ve Nergiz, 2019:102).

Toplum içinde insanların sıkça sorunlar yaşadığı finansal problemleri çözmek, doğru kararlar vermek ve ekonomide finansal açıdan etkinliği artırmak açısından finansal okuryazarlık büyük önem taşımaktadır (Fettahoğlu, 2015: 102). Özellikle son yıllarda yaşanan hızlı finansal değişimler, finansal araçların karmaşık hale gelmesi ve yaşamın zorlaşmasıyla birlikte birey ve toplumların finansal durumlarını başarılı şekilde yönetebilmeleri için finans konusunda bilgi ve donanıma daha fazla ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Doğal bir şekilde kendiliğinden kazanılan bir beceri olmayan, eğitim ve öğretim gerektiren finansal okuryazarlık eğitimine olan ilgi hızla artmaktadır. Böylece finansal okuryazarlık kavramı daha fazla önem kazanmıştır (Goyal ve Kumar, 2021).

Ekonomik kalkınmanın önemli bir parçası olarak görülen finansal okuryazarlık kavramının kullanılan alanlara (psikoloji, eğitim, finans vb.) göre veya ülkelere göre literatürde “finansal bilgi/ yetkinlik/yeterlilik/eğitim/farkındalık” gibi farklı isimlendirmelerle de ele alındığı görülmektedir (Dalcı, 2021). Finansal okuryazarlık en basit haliyle paranın sağlıklı yönetimi ve bunun için gerekli olan finansal kavramları algılayabilme becerisi olarak ifade edilebilmektedir (Remund, 2010: 279). Bireysel veya toplumsal finansal refahın artması için sınırlı kaynakların kullanımı açısından dengeli kararlar almak amacıyla temel ekonomik teorileri öğrenme, günlük yaşamdaki ekonomik sorunlara uygulama, ekonomik gelişmeleri takip etme ve bunların etkilerini yorumlayabilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Anthony vd., 2015). Karmaşık, riskli ekonomik araç ve verileri anlama uzun vadeli en iyi yatırım ve tasarruf kararlarını alma, uygun ekonomik araçları seçebilme, bilinçli kararlar alabilme, temel seviyede yeterli ve kullanışlı bir finansal bilgiye sahip olma becerisidir (Lusardi ve Mitchell, 2013).

Finansal okuryazarlık ekonomiyle ilgili tüm iş alanlarını etkilemektedir. Bu iş alanlarından biri de turizmdir. Döviz girdisi sağlama, cari açığı azaltma, istihdam sağlama ve işsizlik oranlarını azaltma gibi ülke

ekonomisine sağladığı katkılar açısından turizm önemli bir sektördür. Bu açıdan finansal eğitim alınması gereken meslek kollarının başında turizm gelmektedir. Sektörün önemli aktörlerinden biri olan konaklama işletmelerinin başarılı olmasında etkili olan yöneticilerin finansal okuryazarlık becerileri de işletmenin doğru finansal kararlar almasında ve işletmelerin başarılı olmasında önemlidir (Cole vd., 2009:10). İşletme başarısında yöneticiler kadar turizm sektörünün bel kemiğini oluşturan çalışanlar da önemli rol üstlenmektedir. Ayrıca emek yoğun bir sektör olan turizmde mevsimsellik özelliği çalışanlar üzerinde finansal açıdan baskı yaratmaktadır. Bu açıdan çalışanların finansal okuryazarlık becerisine sahip olmaları daha fazla önem kazanmaktadır (Dalcı ve Arslan Ayazlar, 2022:1335).

Dijital Okuryazarlık/Teknoloji /Bilgisayar Okuryazarlığı

Kitle iletişim araçlarının gelişmesiyle birlikte hayatımızın her yerinde (hastanelerde, ulaşımda, ticarete, eğitimde, işletmelerde, vergi ödeme vb. devlet işlerinde) dijital teknolojiyi kullanılmaktadır. Bu durum dijital okuryazarlık kavramını hayatımıza entegre etmemizi zorunlu hale getirmiştir (Bayrakçı, 2022). 21.yüzyıl becerilerinden biri olarak nitelendirilen dijital okuryazarlık, dijital teknolojiyi bireylerin etkili, güvenli ve etik şekilde kullanma becerisidir. Dijital bilgiye erişme, değerlendirme, oluşturma, paylaşma ve anlamlandırma yetkinliklerini ifade etmektedir (Gilster, 1997'den akt. Aydın vd., 2024:43). Bir başka tanıma göre ise dijital okuryazarlık bilgiye kolay erişim sağlama, dijital araçlardan araştırma yaparken dijital teknoloji avantajlarından faydalanabilme ve erişilen bilgiyi değerlendirebilme durumudur (Rakimahwati ve Ardi, 2019). Dijital okuryazarlık teknolojik olanakların kullanılması ile var olan mesajlara/bilgiye erişim sağlama, analiz etme, değerlendirme, raporlama ve üretme yetkinliği olarak da tanımlanmaktadır (Polizzi, 2020). Temelde bilişsel bir faaliyet olan dijital okuryazarlık becerisi sadece dijital platformlarda kullanımı içermemekte olup bireyin iş, okul gibi hayatının diğer kısımlarında edinilen becerinin kullanımını da içermektedir (Julien, 2018). Dijital okuryazarlık, gençlerin yeni fırsatları değerlendirmelerini ve teknolojinin neden olduğu zorlukları aşabilmelerine destek olmaktadır (Gür ve Duman, 2024:128).

Teknolojik gelişmeler modern yaşamın dijitalleşmesine sebep olduğu gibi gelişimi internet ve dijital teknolojilerin gelişimiyle yakından ilişkili olan turizm sektörü özelinde de oldukça önemli görülmektedir (Santos, Pedro ve Mattar, 2022). Teknolojiye son derece bağımlı bir tüketici pazarına hizmet edilen turizm sektöründe işletme sayıları hızla artmaktadır ve müşteri istek ve beklentilerinde de değişiklikler görülmektedir. Müşteri taleplerine uyum sağlaması gereken bir sektör olan turizmde yaşanan bu değişimler rekabet ve müşteri memnuniyeti sağlamada zorlukları da beraberinde getirmektedir (Gjika ve Pano, 2020). Bu durum işletmelerin dijital dönüşüme ayak uydurmasını bir tercih değil 21. yüzyılın gerektirdiği bir zorunluluk haline gelmiştir. Dönüşüm ve değişimleri doğru analiz etmek ve bunları uygulamak tüm sektörlerde olduğu gibi turizm sektöründe işletmelerin rekabet edebilmesi adına kıymetlidir (Şahin ve Doğdubay, 2017). Turizm hizmeti sunan işletmeler ve tüketiciler tarafından kullanılan dijital teknolojilere internet ve mobil telefonlar, çevrim içi siteler, mobil rezervasyonlar ve ödeme yazılımları, dijital iletişim platformları, coğrafi yerelleştirme, bulut bilişim, sanal ve artırılmış gerçeklik, web portalları, haber bültenleri, e-ticaret ve arama kullanımları örnek verilebilir. Dijital teknoloji kullanımının, işletmelerin sektörde varlığını devam ettirmesi; ürün ve hizmet kalitesinin artırılması, zenginleştirilmiş turizm deneyimi sunma, işgücü verimliliği yüksek çalışanlar; daha geniş kitlelere, düşük maliyetli reklam ve tanıtım yapma gibi faydaları bulunmaktadır (Morellato, 2014; Zaidan 2017).

Turizm eğitimi, turizmde dijitalleşme çabalarının önemli boyutlarından birisi olarak görülmektedir. Turizm emek yoğun bir sektör olup insanlarla yoğun etkileşim içinde olan çalışanların çağın gereklerine uygun dijital donanıma sahip kişiler olması önem kazanmaktadır (Doğantan, 2022). Turizme nitelikli personel istihdamı sağlamada kilit rol üstlenen eğitim kurumları dijital okuryazar bireylerin yetiştirilmesinde önemli bir misyon üstlenmektedir. Eğitim kurumlarında sunulan eğitim programlarının bu donanımı destekleyecek şekilde planlanması önemlidir (Liburd, 2012). Avrupa komisyonu dijital çağ için “Öğrenme ve Beceriler Ortak Araştırma Merkezi “tarafından dijital yetkinlerin artırılması gerekliliğine vurgu yapılmaktadır. Yaşam boyu öğrenimi, kişisel gelişimi, dijital yeterliliğe sahip istihdamı sağlamak amacıyla eğitim ve öğretim sürecinin yenilenmesi gerektiğine dikkat çekilmektedir (Carretero, Vuorikari ve Punie, 2017). Özetle turizm sektöründe yer alan işletmelerin, çalışanların, turizm sektörüne istihdam sağlayan eğitim kurumlarının müfredat açısından dijitalleşmeye önem vermesi gerekmektedir.

Medya Okuryazarlığı

Bilgi ve iletişim teknolojisinde yaşanan gelişmeler insanların iletişim ortamlarını da etkilemiştir. Günlük yaşamın büyük bir kısmını oluşturan medya daha fazla önem kazanmıştır. Bilgi aktarımı medya ortamında daha hızlı ve kolay hale gelmiştir. Bu değişim medyanın olumlu etkileri yanı sıra bilgilerin doğruluğu ve

işlevselliğinin sorgulanmasını gerekliliği gibi istenmeyen durumları beraberinde getirmiştir. Çeşitli bilgilerin ve mesajların tutulduğu ve aktarıldığı bir iletişim sistemi olan medyanın bireyler üzerindeki etkileri ve bireylerin medya okuryazarlık becerisine sahip olması önem kazanmıştır (Kaya ve Uludağ, 2017). Kültürel okuryazarlığın tamamlayıcı kavramları arasında yer alan medya okuryazarlığı, mesajların analizinden daha çok mesajların neden orada olduğunun farkındalığı ile ilgilidir. Medya okuryazarlığı, alınan ve gönderilen mesajların sorgulaması ve eleştirilmesi ile ilgili bir becerisi veya bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanırken bireylerin bilgiye erişmeleri, eriştikten sonra analiz etmeleri ve en sonunda değerlendirme yaparak anlamaları olarak tanımlanmaktadır (Hobbs ve Jensen, 2009).

Batılı ülkelerde otuz yıldır önemli bir konu olan medya okuryazarlığı Türkiye’de 2000’lerden sonra ilgi çeken bir konu olmuştur. Türkiye’de medya okuryazarlığı konusunda Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) ve Milli Eğitim Bakanlığı’nın (MEB) iş birliği bu konuda yapılan önemli girişimlerden biridir. Medya okuryazarlığı yazılı ve yazılı olmayan, farklı formatlardaki televizyon, video, sinema, reklamlar, internet vb. mesajlara erişim sağlama, çözümlenme, değerlendirme ve iletme becerisi olarak ifade edilmektedir. Medyada yer alan mesajların algılanması, analiz edilmesi ve medya araçlarının etkili kullanım becerisi olarak da tanımlanabilmektedir (Engin ve Genç, 2015). İnsanların içinde bulunduğu dönemi ve bütünsel olarak dünyayı birçok açıdan anlamaları ve tecrübelerini anlamlandırmaları açısından medya okuryazarlığı önemlidir. Medya okur yazarı bireyler bilgi paylaşımında medyayı ve medya araçlarını etkili şekilde kullanabilir, medya üzerindeki kontrolleri daha güç sahibidirler (Erdem ve Erişti, 2018).

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte turizm faaliyetleri hızla artmaktadır ve insanlar çok daha hızlı ve kolay bir şekilde seyahat edebilmektedir. Bilgiye erişim kolaylaşmış, hızlanmış ve turistler medyayı gerek seyahat planlaması aşamasında gerek sonrasında deneyimlerini paylaşmak üzere kullanmaktadır. Medya radyo, televizyon ve gazete gibi kitle iletişim araçlarını ifade ederken sosyal medya ise bireylerin internet aracılığıyla kişisel içerik paylaştıkları youtube, X, instagram vb. dijital platformları ifade etmektedir. Bunları doğru anlamak noktasında ortak olan ise medya okuryazarlık becerisine sahip olmanın gerekliliğidir. Turizm sektörünün öznesi turist olup turisti etkileyen her türlü değişim sektörü etkileyeceği için sektörde çalışan tüm personelin bu değişimleri yakından takip etmesi bir gerekliliktir. Turizm personelinin değişen turist beklentilerini, ihtiyaçlarını, yeni turistik eğilimleri takip etmesi, uygun hizmet üretmesi ve devamında müşteri memnuniyeti sağlama açısından medya okuryazarlık güçlü bir silah olarak görülebilir.

Turizm sektörü çalışanlarının başarılı olması için medya okuryazarlık becerisine sahip olarak doğru bilgiye doğru şekilde ulaşması çağın bir zorunluluğu haline gelmiştir (Ergün, 2019:243). Değişimlere duyarlı olan turizm sektöründe var olabilmek için turizm işletmelerinin değişimlere ayak uydurabilmesi çok önemli bir konudur. Medyanın turizm işletmeleri tarafından etkin kullanımı işletmeler ile paydaşlar arasında etkili bilgi paylaşımını sağlar (Sigala ve Chalkiti, 2015).

Bir başka açıdan medya okuryazarlığı becerisi turistlerin, turizm çalışanlarının ve turizm işletmelerin medyadaki bilgileri bilinçli şekilde değerlendirmelerine yardımcı olabilir. Örneğin turistler seyahat etmeyi düşündükleri destinasyona ilişkin yanlış tanıtım ve bilgilendirmeleri fark edebilir. Medya okuryazarlığı destinasyon tanıtımı ve olumlu destinasyon imajı yaratımında doğru iletişim kurma açısından önemli bir araç görülebilir. Bilgi kirliliğinden uzak kalarak doğru kararlar alınması noktasında avantaj sağlayabilir. Yine medya okuryazarlığı bilinçli turist davranışlarını teşvik ederek doğanın, kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasına katkı sunabilir.

Gıda/beslenme Okuryazarlığı

Gelişen ve değişen dünyada beslenme sistemi karmaşıklaşmakta artan nüfus, savaşlar, ekonomik sorunlar, çevre kirliliği, mevzuattaki yetersizlikler ve endüstriyel gıdaların hayatımıza girmesiyle sağlıksız beslenme, diyabet, obezite, kanser gibi kronik sağlık sorunları daha fazla yaşanmaktadır (Vidgen ve Gallegos, 2014). Sürdürülebilir sağlıklı bir nesil için sağlıklı beslenme önemli bir konudur. Sağlık beslenmenin bir yaşam tarzı haline getirilmesi noktasında gıda ve beslenme okuryazarlığı önem kazanmaktadır. Yiyeceklerle ilgili öğrenmelerin temelini oluşturan gıda okuryazarlığının bireylere kazandırılmasında eğitim ve okullar önemli rol üstlenmektedir (Murimi, 2013). Gıda okuryazarlığı, bilinçli bireyler ve topluluklar oluşturmak için önemli bir araç olarak görülmektedir. Toplumdaki beslenme sorunlarını en aza indirmek ve sağlıklı beslenme davranışını yerleştirmek için gıda ve beslenme okuryazarlığı seviyesinin belirlenmesi büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, söz konusu seviyeyi yükseltmeye yönelik akademik ve uygulamalı çalışmalara gün geçtikçe daha fazla ağırlık verilmektedir (Yıldırım, Kızıltan ve Akçil Ok, 2021:3).

İnançlar ve değerler doğrultusunda gıda tüketim alışkanlıkları toplumlara göre farklılık gösterebilmektedir (Demirgöl ve Otel, 2018). Bu doğrultuda tanımlamanın kültürlere göre değişiklik gösterebildiği gıda okuryazarlığı kavramı bireyin sağlığını iyileştirici şekilde yiyecek ve beslenme hakkında bilgi edinme, analiz etme, değerlendirme ve uygulayabilme, sağlıklı yaşamak için yeterli ve dengeli beslenme becerisi edinme ve bunu sürdürme, sağlıklı ve leziz yemek hazırlama becerisi; gıda sisteminin işleyişini değerlendirme ve gıda güvencesinin sağlanması için gerekli olan istek, bilgi, beceri, tutum, davranış ve yeteneklerin bileşimi olarak tanımlanmaktadır (Aktaş ve Özdoğan 2016; Truman, Lane ve Elliot, 2017).

Sağlık Okuryazarlığı

Sağlık okuryazarlığı sağlığa ilişkin bilgileri anlama, değerlendirme ve bunları sağlık kararlarında kullanma becerisini ifade etmektedir. Sağlık okur yazarlığı seviyesi yüksek kişiler sağlık hizmetlerinden daha etkili bir şekilde faydalanabilir ve yaşanan sağlık sorunlarını daha başarılı şekilde yönetebilir (Tekbaş vd., 2024). Turistlerin sağlıklı, kaliteli ve güvenli bir turizm deneyimi yaşamalarında turistlerin, turizm çalışanlarının ve turizm yöneticilerinin sağlık okuryazarlığı becerisine sahip olması oldukça önemlidir. Turistler seyahat edecekleri destinasyon seçiminde sağlık koşullarını iyi değerlendirmelidir. Örneğin, sağlık okuryazarlık becerisine sahip turistler gidilecek destinasyonda hijyen koşulları, bulaşıcı hastalık yaşanma durumu, hava veya deniz temizliği gibi durumları değerlendirerek bilinçli kararlar verebilir, koruyucu önlemler alabilir. Pandemi veya doğal afet gibi kriz dönemlerinde sağlık okuryazarlık seviyesi yüksek olan gerek turistler gerekse turizm yöneticileri bilinçli kararlar alabilirler. Böylece bireysel veya toplumsal risk oranları azaltılabilir. Sağlık okuryazarlığı turistlerin sağlık güvenliğini sağlama açısından çok kıymetlidir. Örneğin turist rehberlerinin sağlık okuryazarlığı becerisine sahip olması tur sırasında yaşanabilecek olası sağlık problemlerine karşı turist sağlığını korumalarında ve güvenli bir seyahat hizmeti sunmalarında yardımcı olabilir. Sağlık okuryazarlığı sağlık turizmi veya gastronomi turizmi gibi bazı turizm türleri açısından daha fazla önem taşımaktadır. Medikal turizm veya termal turizm türlerinde gerek katılım sağlayan turistler gerekse hizmet sunan personelin hasta haklarının korunması açısından sağlık okuryazarlık becerisine sahip olması değerlidir. Gastronomi turizmi açısından değerlendirildiğinde sağlık okuryazarlığı gıda güvenliği konusunda risklerin azaltılmasında, turistlerin bilinçli yemek tercihinde bulunmalarında ve sağlıklarını korumalarında önemli yararlar sağlayabilir.

E-Sağlık Okuryazarlığı

Günümüzde teknolojik gelişmeler ve internet kullanımı bilgiye hızlı erişimi desteklemektedir. Sağlık sisteminde web tabanlı sağlık hizmeti sunucularının kullanılması e-sağlık okuryazarlığının önemini artırıcı etki yaratmaktadır. E-sağlık okuryazarlığı kavramı, elektronik kaynaklar kullanılarak sağlıkla ilgili bilgilere erişim sağlanması veya erişilen sağlık bilgilerini anlama, değerlendirme ve yaşanan sağlık sorunlarını çözme becerisi olarak ifade edilmektedir (Stellofson vd., 2011).

Su Okuryazarlığı

Su yaşam için vazgeçilemez bir öneme sahiptir. Suyun kullanımı, korunması ve sürdürülebilirliği adına su okuryazarlığı kavramı gündeme gelmiştir. Su okuryazarlığı kavramı su konusunda temel bilginin ötesinde yüksek bilgi ve farkındalığa sahip olma, suya karşı olumlu tutum ve davranışa sahip olma, su ile ilgili bilimsel bilgileri kullanarak karşılaşılan sorunlara çözüm bulma, bunu bir yaşam biçimi haline getirme, su tasarrufu ve sürdürülebilir su kullanımında öncü olma yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Bunun yanı sıra günlük su kullanımını planlayabilme ve su tasarrufu sağlayabilme becerisi olarak ta ifade edilmektedir. Su okuryazarlığı, su döngüsü ve işleyişi hakkında bilgi sahibi olunması, suyun yaşam için önemini farkında olunması, dünyadaki su kaynaklarının tanınması, su kaynaklarının sürdürülebilirliğe uygun yönetilmesi ve korunmasına dair bilince sahip olunması, su ile ilgili sorunların çözümünde küresel olarak düşünme tarzının benimsenmesi ve bu amaçta eyleme geçilmesidir (Wood, 2014; Ursavaş ve Genç, 2021).

Pratik, canlı ve sosyal olmak üzere literatürde birbiriyle ilişkili ve devamı şeklinde olan üç tür su okuryazarlığından bahsedilmektedir. Pratik su okuryazarlığı, güvenli suya sahip olmak, sağlıksız suyu ayırt etmek ve suyun günlük yaşamdaki önemini anlamak anlamına gelirken; canlı su okuryazarlığı evde ve sosyal hayatta gerekli ve yeterli miktarda su kullanarak suyun geri dönüşüm süreçlerini kontrol edebilme becerisi ve su kullanımı açısından bir bütün olarak toplum için sorumlu davranma ve makul kararlar alma istekliliği de sosyal su okuryazarlığı anlamına gelmektedir (Otaki, Sakura ve Otaki, 2015).

Su okuryazarlığı suyla ilgili bilgi, tutum ve davranışların birleşimi olup genellikle su sistemlerine olan takdiri artırmak veya su bilincine sahip davranışlar oluşturmak için kullanılır (McCarroll vd., 2024:3). Konuya turizm açısından bakıldığında; turistlerin tatlı suyu genellikle normalde evde kullanacaklarından daha yüksek

miktarlarda orantısız şekilde kullanması (içme, yıkama, tuvaletleri sifonlama vb.) gibi sürdürülemez su tüketimleri turizm sektöründe endişe vericidir. Bunun yanı sıra turistler günlük oda temizliği ve çamaşır yıkama, sulanan parklar, bahçeler ve golf sahaları ile yerel gıda ve elektrik üretimi gibi dolaylı yollarla da su tüketirler; bunların çoğu belediye su kaynaklarından sağlanır. Turizm ve su arasındaki bu güçlü ilişki dünya genelindeki tatlı su kıtlığının giderek artan şiddetiyle birlikte düşünüldüğünde sorun haline gelmektedir. Çeşitli çevresel, ekonomik ve sosyal faktörler nedeniyle arz ve talep arasında giderek artan bir uyumsuzluk yaşanmaktadır (Gleick, 2018; Dolnicar, Knezevic Cvelbar ve Grün, 2016).

Yöntem

Araştırma, nitel araştırma desenine/yöntemine göre tasarlanmıştır. Nitel araştırmalarda gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemleri kullanılmakta olup bu araştırmalarda algılar ile olaylar doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konmaya çalışılır. Çalışmada konuyla ilgili daha önce yapılmış akademik çalışmaları belirli bir protokol kapsamında sistematik olarak tarayıp, önceden belirlenmiş kriterlere göre bu çalışmaları seçip, analiz edip sentezleyen bir yöntem ve nitel araştırma tekniklerinden biri olan sistematik inceleme yöntemi kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Türkiye’de turizm alanında yazılan lisansüstü tezler ve makaleler araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Bu çalışmada amaçlı örnekleme türlerinden biri olan ve önceden belirlenen ölçütleri karşılayan tüm durumların derinlemesine incelenmesine fırsat sunan ölçüt örnekleme yöntemi tercih edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu doğrultuda araştırma YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanına kayıtlı turizm alanında okuryazarlık ile ilgili yazılmış 10 tane lisansüstü tez (8 lisansüstü, 2 doktora) ve 1 tıpta uzmanlık tezi olmak üzere 11 tez ile Google akademik ve Dergipark’ta yer alan Türkiye’de turizm alanında okuryazarlıkla ilgili yazılmış 20 makale olmak üzere toplam 31 çalışma ile sınırlıdır.

Bu araştırmada elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz yaklaşımına göre, elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırma kapsamında incelenen dokümanların sistematik bir dökümünü oluşturmak amacıyla; yayının kimlik bilgilerini (yazar, isim, tür, yıl, yer), odaklandığı konuyu (okuryazarlık türü) ve araştırmanın temel niteliğini (amaç ve bulgular) kapsayan altı temel parametre belirlenmiştir. Bu parametrelerin seçiminde; literatürün bibliyografik profilini belirlemek, turizm disipliniyle ilişkilendirilen okuryazarlık türlerini tasnif etmek ve incelenen çalışmaların sonuçlarını ortak bir paydada sentezleyerek okuyucuya bütüncül bir perspektif sunmak hedeflenmiştir.

Araştırmayı oluşturan dokümanlar, araştırmacı tarafından Ekim 2024-Nisan 2025 tarihleri arasında taranmıştır. Dokümanlar “okuryazar, okuryazarlık, literacy” terimleri kullanılarak taranmış ve ulaşılan dokümanlardan turizm alanında yazılan çalışmalar dikkate alınmıştır. Turizm alanında okuryazarlıkla ilgili olan ilk lisansüstü tez çalışmasına 2021 yılında ulaşılması nedeniyle 2021 yılından günümüze kadar hazırlanan tezler incelenmiştir. Araştırma kapsamına dâhil edilecek çalışmaların belirlenmesinde bazı ölçütler belirlenmiştir: a) İncelemeye dâhil edilen çalışmalar (örneklem grubu) Türkiye ile sınırlı tutulmuştur. b) Makale ve tezlere YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından ve Google Akademiden ulaşılmıştır. c) Araştırmaya dâhil edilen çalışmalar için son tarih olarak 30.04.2025 olarak belirlenmiştir. d) Çalışmalarda anahtar kelimelere, başlığa, özete ve içeriğe dikkat edilmiştir.

Bulgular

Türkiye’de Turizm Alanında Yapılan Tez ve Makalelerdeki Okuryazarlık Türlerine İlişkin Bulgular

Türkiye’de turizm disiplini içerisinde hazırlanan lisansüstü tezler ve yayımlanan makaleler üzerinde gerçekleştirilen sistematik inceleme sonucunda, okuryazarlık kavramının farklı akademik düzeylerde ve çeşitli tematik alanlarda yoğunlaştığı saptanmıştır. Bu kapsamda, incelenen çalışmaların yayın türlerine göre kategorize edilen bibliyografik profilleri, odaklandığı spesifik okuryazarlık türleri ve temel sonuçları; lisansüstü tezler için Tablo 1’de, akademik makaleler için ise Tablo 2’de sunulmuştur. Her iki veri setinin ardışık olarak sunulması; Türkiye’deki turizm okuryazarlığı literatürünün iki temel dayanağını bütüncül bir perspektifle karşılaştırma ve aralarındaki tematik benzerlikleri/farklılıkları okuyucu açısından daha görünür kılma amacı taşımaktadır.

Tablo 1. Türkiye’de Turizm Alanında Yapılan Tezlerdeki Okuryazarlık Türlerine İlişkin Bulgular

Yazar Bilgisi	Çalışma Adı	Tür/ Yıl/ Kurum	Okur yazarlık Türü	Amaç	Temel Bulgular
Mehmet Yaser GENÇAN	Turizm Sektörü Kobi’lerinde Finansal Okuryazarlık: Trabzon İli Örneği	Yüksek Lisans 2018 Karadeniz Teknik Üniversitesi	Finansal	Trabzon’daki konaklama KOBİ yöneticilerinin finansal okuryazarlık düzeyini tespit etmek	Finansal okuryazarlık düzeyi düşük; bu durum katılımcılar tarafından önemsenmemiş.
Göknil DALCI	Otel çalışanlarının finansal okuryazarlık düzeylerinin kültürlere karşılaştırması	Yüksek Lisans, 2021 Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Finansal	Türkiye ve Hırvatistan’daki 5 yıldızlı otel çalışanlarının okuryazarlık düzeylerini karşılaştırmak	Okuryazarlık düzeyi milliyete göre farklılaşıyor; cinsiyet, medeni durum, eğitim, ilgi düzeyi ile anlamlı ilişki var; yaş ve departman ile anlamlı ilişki yok.
Fikret Oğuz DİNÇEROL	Turizm Sektöründeki Yöneticilerin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi: Orta Karadeniz Bölgesinde Bir Araştırma	Yüksek Lisans 2021 Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Finansal	Orta Karadeniz Bölgesi konaklama yöneticilerinin finansal okuryazarlık düzeyini belirlemek	Eğitim düzeyi arttıkça okuryazarlık artıyor; finansal araçlar, terimler ve mali tablolar konusunda bilgi eksiklikleri var; yaş ve cinsiyet ile anlamlı ilişki yok.
Shovgi ZEYNALOV	Girişimcilik Eğitimi, Dijital Okuryazarlık Becerileri ve Bireysel Yenilikçiliğin Açık Öğretim Turizm Öğrencilerinin Dijital Girişimcilik Eğilimlerine Etkisi	Yüksek Lisans 2022 Anadolu Üniversitesi	Dijital	Açık öğretim turizm öğrencilerinin dijital girişimcilik eğilimlerini incelemek	Dijital okuryazarlık ve girişimcilik eğitiminin dijital girişimcilik eğilimi üzerinde pozitif doğrudan etkisi var; bireysel yenilikçilik bu ilişkide kısmi aracılık rolü üstleniyor.
Esra GÜNEŞER	Termal turistlerin termal farkındalık ve sağlık okuryazarlığı düzeyi: Bolu ili örneği	Yüksek Lisans 2024 (Erişim Kısıtlı) Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	Sağlık	Termal turistlerin farkındalık ve sağlık okuryazarlığı düzeylerini ve demografik etkilerini belirlemek	Cinsiyet, yaş, kronik hastalık ve tesisin ziyaret amacına göre anlamlı farklılıklar var; eğitim, medeni durum ve meslek ile anlamlı fark yok termal farkındalık ile sağlık okuryazarlığı arasında orta düzey pozitif ilişki var.
Ayşe ALTAY	Sağlık Turizmi İşletmeciliği Öğrencilerinin E-Sağlık Okuryazarlığı Üzerine Bir İnceleme	Yüksek Lisans 2022 Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	E-Sağlık	Sağlık turizmi öğrencilerinin e-sağlık okuryazarlığı düzeyini belirlemek	Demografik değişkenler (cinsiyet, gelir, ebeveyn mesleği) okuryazarlığı etkilemiyor; internet erişimi ve bilgisayar sahipliği okuryazarlığı artırıyor; internette sağlık araştırması yapma okuryazarlığı yükseltiyor.
Ayşe Banu GEZEKER	Gastronomi Lisans Bölümü Öğrencilerinin Gıda Okuryazarlığı Düzeylerinin İncelenmesi: Gıda Okuryazarlığı Ölçeğinin Geliştirilmesi	Yüksek Lisans 2023 İstanbul Okan Üniversitesi	Gıda	Gastronomi 3.-4. sınıf öğrencilerinin gıda okuryazarlığı ve sosyodemografik ilişkilerini incelemek	Cinsiyet ile anlamlı ilişki yok; lisede gastronomi eğitimi, sınıf, çocukluk yeri ve ebeveyn eğitim düzeyine göre farklılaşıyor.
Dr. Aylin ÇİÇDEM	Pamukkale Üniversitesi Öğrencilerinde Beslenme Okuryazarlığı Düzeyleri, Etkileyen Faktörler ve Sağlıklı Beslenme Tutumu ile İlişkisi	Uzmanlık Tezi (tıp) 2023 Pamukkale Üniversitesi	Beslenme	Üniversite öğrencilerinde beslenme okuryazarlığı düzeyini ve sağlıklı beslenme tutumu ile ilişkisini incelemek	Beslenme okuryazarlığı ve sağlıklı beslenme tutumu ortalamasının üzerinde; ikisi arasında anlamlı ilişki var; bölüm, beslenme eğitimi, egzersiz ve diyet yapma etkili; yaş, cinsiyet ve gelir etkisiz.
Abdullah KÖSEÖĞLU	Sivil Hava Rekabetçiliği Kapsamında Hava Yolu İşletmelerinin Pazarlanmasında Dijital Okuryazarlığın Turizme Etkisi: Antalya Örneği	Doktora 2024 Selçuk Üniversitesi	Dijital	Sosyal medya pazarlamasının destinasyon tercihine etkisinde dijital okuryazarlığın aracılık rolünü incelemek	Sosyal medya pazarlamasının destinasyon tercihi üzerinde doğrudan etkisi var Dijital okuryazarlık ve sivil havacılık rekabetçiliği aracılık rolü üstleniyor.

Mehmet KÜÇÜKAHMETOĞLU

Yeni Bir Eğitim Alanı: Turizm Okuryazarlığı	Doktora 2025 Kastamonu Üniversitesi	Turizm	Turizm okuryazarlığı kazanımlarını içeren bir öğretim programı modeli geliştirmek	Turizm Okuryazarlığı kazanımlarını içeren model önerisi geliştirilmiştir. Haladına Taksonomisi temelinde 4 düzeyde (anlama, problem çözme, eleştirel düşünme, yaratıcılık) toplam 100 kazanım önerisi geliştirilmiştir.
---	--	--------	---	---

Tablo 2. Türkiye’de Turizm Alanında Yapılan Makalelerdeki Okuryazarlık Türlerine İlişkin Bulgular

Yazar Bilgisi	Çalışma Adı	Tür/ Yıl/ Kurum	Okur yazarlık Türü	Amaç	Temel Bulgular
Nusret Koca ve Şule Vatan Ölmöz	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Turizm Okuryazarlığına Yönelik Görüşleri	Araştırma Makalesi (2022) Turkish Studies- Educational Sciences	Turizm	Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini belirlemek.	Tanım ve etkide iyiler; Türler konusunda yetersizler. Eğitsel etkinlikler az.
Nihat DEMİRTAŞ Mustafa Cümhur AKBULUT ve Zeynep Sıla ÖZŞEN	Üniversite Öğrencilerinin Çevre Okuryazarlığı Üzerine Bir Araştırma: Beypazarı Meslek Yüksekokulu Örneği	Araştırma Makalesi (2018) Journal of Anatolian Environmental&Animal Sciences	Çevre	Üniversite (MYO) öğrencilerinin düzeyini belirlemek.	Okuryazarlık düzeyi yüksek. Eğitim, cinsiyet ve yurt dışı deneyimi etkili.
Gülten KURT DEMİRCAN ve Yiğit KATISÖZ	Ön lisans programı öğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeyi	Araştırma makalesi (2022) Muğla Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi	Dijital	Ön lisans öğrencilerinin seviyesini tespit etmek.	Seviye orta üzeri. Yaş, cinsiyet veya teknolojik donanım düzeyi etkilemiyor.
Merve AYDIN, Stireyya TAŞDEMİR ve Hanife KIRIMLI, Ünal ÇAKIROĞLU	Turizm Öğrencilerinin Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin ve Sahadaki Yansımalarının Değerlendirilmesi	Araştırma Makalesi (2024) Eskisehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	Dijital	Turizm lisesi öğrencilerinin seviyesini belirlemek.	Okuryazarlık düzeyi yüksek. Okul ve saha deneyimi seviyeyi şekillendiriyor.

Erdiñç KARADENİZ, Levent KOŞAN, Mehmet BEYAZGÜL ve Erol GEÇGİN	Turizm Lisans Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma: Mersin Üniversitesi Turizm Fakültesi Örneği	Araştırma makalesi (2018) Social Mentality And Researcher Thinkers Journal (Smart Journal),	Finansal	Mersin Üniv. Turizm Fakültesi öğrencilerinin düzeyini ölçmek.	Seviye genel olarak yüksek Biriktirme alışkanlığı düşük Cinsiyet yönetimi etkiliyor. Kred kartı kullanımı konusunda öğrencilerin yeterli bilgiye sahip oldukları belirlenmiştir.
Ahmet TAYFUN ve Cemal Ersin SİLİK	Öğrencilerin Ekonomi Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma	Araştırma makalesi (2019) Journal of Tourism and Gastronomy Studies	Ekonomi/ Finansal	Turizm öğrencilerinin ekonomi okuryazarlığını ölçmek.	Cinsiyet fark yaratırken; bölüm türü veya ikamet yeri etkisiz
Halil İbrahim KARAKAN ve Mustafa METE, Funda MERMERTAŞ	Yerli Turistlerin Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Gaziantep Örneği	Araştırma makalesi (2022) Gaziantep University Journal Of Social Sciences Ekonomi	Finansal	Gaziantep'e gelen yerli turistleri değerlendirmek.	Eğitim, gelir, yaş ve cinsiyet (erkek lehine) finansal okuryazarlığı artırıyor.
Göknil DALCI ve Reyhan ARSLAN AYAZLAR	Otel İşletmeleri Çalışanlarının Finansal Okuryazarlık Düzeyininin Kültürlerarası Karşılaştırması	Araştırma makalesi (2022) Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi	Finansal	Türkiye ve Hırvatistan otel çalışanlarının finansal okuryazarlık seviyelerini karşılaştırmak	Ülkeler arası fark var; Türkiye'deki algı daha düşük. Yaş ve departman etkisiz.
Fikret Oğuz Dinçerol ve Erdal Yılmaz	Turizm Sektöründeki Yöneticilerin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi: Orta Karadeniz Bölgesinde Bir Araştırma	Araştırma makalesi (2022) Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	Finansal	Konaklama işletmesi yöneticilerini incelemek.	Yöneticilerin bilgisi eksik veya yanlış. Eğitim seviyesi ile doğrudan ilişkili.
Aylin ALKAYA ve İbrahim YAĞLI	Finansal Okuryazarlık - Finansal Bilgi, Davranış ve Tutum: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama	Araştırma makalesi (2015) Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi	Finansal	İİBF (ve Turizm) öğrencilerinin davranışlarını incelemek.	Bilgi seviyesi yetersiz ancak finansal tutum ve davranışlar olumlu.

Serkan DİLEK, Orhan KÜÇÜK ve Ali ELEREN	Kastamonu Üniversitesi Öğrencilerinin Ekonomi Okuryazarlığı	Araştırma makalesi (2016) İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi	Ekonomi	Kastamonu Üniv. Turizm öğrencilerini ölçmek.	Turizm öğrencileri dahil tüm örneklem yeterli ekonomi bilgisine sahip.
Kutlu ERGÜN ve Alpaslan SEREL	Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlığı: Balıkesir Üniversitesi Örneği	Araştırma Makalesi (2019) İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi	Finansal	Balıkesir Üniv. Turizm öğrencilerini incelemek.	Seviye genel olarak düşük. Cinsiyet, yaş, başarı ve gelir düzeyi temel belirleyiciler.
Levent SEZAL	Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyleri Üzerine Bir İnceleme: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Örneği	Araştırma Makalesi (2021) Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	Finansal	MYO öğrencilerinin düzeyini belirlemek.	En düşük seviye Turizm bölümünde. Erkekler ve yaşça büyükler daha başarılı.
Nezvat TETİK, Muhammet ve Sait İŞILDAK	Finans Eğitiminin Finansal Okuryazarlık Düzeyi Üzerindeki Etkisi: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Yükseköğretim Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma	Araştırma makalesi (2022) Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	Finansal	Finans eğitiminin etkisini incelemek.	Eğitim seviyeyi artırıyor. Turizm İşletmeciliği ve 4. sınıflar en başarılı grup.
Kayhan AHMETOĞULLARI	Dijital Finansal Okuryazarlık ve Finansal Teknolojilerin İlişkisinde Rol Alan Faktörler: Yabancı Turistler Üzerinde Bir Uygulama	Araştırma makalesi (2024) Ekev Akademi Dergisi	Dijital finansal	Yabancı turistlerin dijital finans deneyimini ölçmek.	Sosyal medya ve sertifika kullanımı seviyeyi artırıyor. İngilizce bilenler daha ilerde.
Bircan ERGÜN	Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Medya Okuryazarlığı Becerileri: Afyon Kocatepe Üniversitesi Örneği	Araştırma makalesi (2019) Pesa International Journal Of Social Studies	Medya	Turizm lisans öğrencilerinin becerilerini ölçmek.	Seviye orta. Cinsiyet ve başarı etkisiz. Müfredat revizyonu gerekiyor.
Grant Altay TAŞKIN ve Ayşe Nevin SERT	The Understanding of Food Literacy in the Field of Tourism (Turizm Alanında Gıda Okuryazarlığı Anlayışı)	Araştırma makalesi (İngilizce) (2022) Aydın Gastronomy	Gıda	Turizm paydaşlarının farkındalığını araştırmak.	Sektörde yanlış algılar mevcut. Daha detaylı bilgi ve eğitime ihtiyaç var.
Necaati BÜKEÇİK ve Filiz ADANA	Termal Turizm Çalışanlarının Sağlık Okuryazarlığı ve Akılcı İlaç Kullanımı Düzeylerinin Geliştirilmesi	Araştırma Makalesi (2025) Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi / Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi	Sağlık	Termal turizm çalışanlarına verilen eğitimi ölçmek.	Eğitim bilgi düzeyini anlamlı artırmasa da bilinci pozitif etkiliyor.
Enis Baha BIÇER ve Ayşe ALTAY	Sağlık Turizmi İşletmeciliği Öğrencilerinin e-Sağlık Okuryazarlığı Üzerine Bir İnceleme	Araştırma Makalesi (2022) Electronic, Cumhuriyet Journal of Communication.	E-Sağlık	Sağlık turizmi öğrencilerinin düzeyini saptamak.	Demografikler etkisiz; internete ve bilgisayara erişim seviyeyi yükseltiyor.

Ulusal alan yazın incelendiğinde, doğrudan turizm okuryazarlığına odaklanan çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Bu kısıtlı literatür içinde, turizm eğitimi teorisindeki gelişmeleri ele alan Küçükahmetoğlu ve Oktay (2024), sektördeki tüm paydaşlarda turizm bilincinin uyandırılması ve geliştirilmesinde turizm okuryazarlığı eğitiminin stratejik bir araç olduğunu vurgulamaktadır. Çalışmada turizm okuryazarlığı yetkinliklerinin turizm eğitimi müfredatlarına kazandırılmasının önemine ve bunun sürdürülebilir turizm anlayışının yapılandırılmasına ve turizm sektörüne büyük katkılar sağlayacağına dikkat çekilmiştir. Buna ek olarak alan yazında turizm okuryazarlığının sağlanmasında sadece turizm eğitimi veren kurumların sorumlu olmadığı, diğer örgün ve yaygın eğitim kurumlarının da sorumlu olduğu vurgulanmaktadır. Turizm etkinliklerinin sosyal bilgiler dersi kazanımlarıyla bağlantılı olduğu düşüncesiyle ortaokullarda 5. ve 6. sınıf düzeylerinde verilen sosyal bilgiler dersinin büyük rol üstlendiği düşünülmektedir (Öztürk, 2015). Bu konuyla ilgili olarak Koca ve Vatan Ölmez, (2022) tarafından sosyal bilgiler öğretmenlerinin turizm okuryazarlığına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerin turizm okuryazarlığını tek bir noktada değerlendirdikleri, turizmin tanımı ve etkilerini çok yönlü olarak analiz edebildikleri fakat turizm türleriyle ilgili bilgi seviyelerinin yetersiz olduğu belirlenmiştir. Çalışma sonuçları sosyal bilgiler öğretmenlerinin bilinçli turizmci yetiştirmeye yönelik yeterli seviyede eğitsel etkinlikler yapmadıklarını göstermektedir.

Küçükahmetoğlu, (2025) tarafından yapılan doktora çalışmasında turizm okuryazarlığı eğitim boyutuyla ele alınmış yeni bir eğitim alanı olarak görülen bu okuryazarlık türünün mevcut durumu değerlendirilmiştir. Çalışmada konuyla ilgili öğretmenlerin görüşlerine başvurulmuş ve öğretmenlerin büyük kısmı okuryazar birey yetiştirilmesinde eğitimin önemini vurgulamışlardır. Turizm okuryazarlığı konusunda öğretmenlerin yeterli bilgiye sahip olmadığı fikrinden hareketle çalışmada turizm okuryazarlığı yetkinliğini kazandıracak kazanım önerileri belirlenerek bir eğitim programı önerisi yapılmıştır. Çalışmada öğretmenlerin konuyla ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları, öğretmenlerin okul yaşamları boyunca aldıkları eğitimlerin turizm okuryazarlığı konusunda yeterli düzeyde katkı sağlamadığı, turizm okuryazarlığı becerisinin kazandırılmasında en önemli faktörün eğitimci olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Mevcut literatürde yapılan çalışmalarda önerilen okuryazarlık ölçeklerinin belirli turist gruplarına, turizm coğrafyasına ve tur rehberlerine göre uyarlandığı ancak evrensel olarak uygulanabilir bir turizm okuryazarlığı ölçeğinin yokluğu vurgulanmaktadır. Bu doğrultuda Koç, Karacabey ve Yurtseven (2024) tarafından İngilizce uluslararası makalede bireylerin turizmle ilgili yeterliliklerini ve bilgilerini kapsayacak şekilde uyarlanmış kapsamlı bir turizm okuryazarlığı ölçeği geliştirilmiştir. Luna-Cortes (2024), gelecekte geliştirilecek turizm okuryazarlığı ölçeklerine rehberlik etmek amacıyla, turizm alanında halihazırda kullanılan okuryazarlık ölçeklerini incelemiştir. Çalışmada turizm alanında okuryazarlığı ölçmeye yönelik hazırlanan ölçeklerin, yönetim ve pazarlamada kullanılan bazı geleneksel ölçeklerden farklı olduğuna dikkat çekmektedir. Turizm alanındaki okur yazarlık çalışmalarında bireylerin kendi bilgilerine veya bu bilgiyle bağlantılı bazı davranışlara odaklanan öz değerlendirme ölçeklerinin temel alındığı görülmektedir. Tüketicilerin bilgisini (yani doğru/yanlış cevapları) değerlendiren çoktan seçmeli soruların okuryazarlığı ölçmede çok etkili olabileceği belirtilmiştir (Luna-Cortes, 2024).

Uluslararası alanda çevre okuryazarlığına ilişkin yapılan çalışmaların en fazla ABD’de yapıldığı görülmektedir. 2. sırada İsrail ve 3. sırada Türkiye izlemektedir (Bozdoğan vd., 2023). Ulusal alanyazında çevre okuryazarlığı ile ilgili çalışmaların eğitim alanında çoğunlukla fen bilimleri, sosyal bilgiler ve hayat bilgisi dersleri özelinde, öğretmenlerin, öğretmen adaylarının veya öğrencilerin çevre okuryazarlık becerilerinin değerlendirildiği görülmektedir (Büken ve Katılmış 2022:117). Turizm alan yazınında doğrudan “çevre/çevresel okuryazarlık” kavramının geçtiği çalışma oldukça sınırlı sayıdadır. Yapılan çalışmaların da daha çok turizm sektörüne personel yetiştiren eğitim kurumlarından mezun olan turizm öğrencilerinin çevre okuryazarlığının belirlenmesine yönelik olduğu, çalışma sonuçlarının sektör kaynaklı sorunların azaltılmasına, yüksek öğretimdeki ders müfredatlarında çevreyle ilgili ders içeriklerinin oluşturulmasına veya müfredatlara eklenmesine katkı sunacağı öngörülmektedir (Arslan Ayazlar ve Akbulut, 2024:109). Bunun yanı sıra “çevre bilinci, çevresel görüş, çevresel tutum, çevresel duyarlılık, çevresel davranış, çevresel farkındalık, çevresel

endişe vb.” kavramların turizm alan yazınında incelendiği, konuyla ilgili dolaylı çalışmalara (Aşık, 2018; Karacaoğlu ve Cankül, 2022 vb.) rastlanmaktadır.

Demirtaş, Akbulut ve Özşen (2018) tarafından üniversite öğrencilerinin (Ankara Üniversitesi Beypazarı Meslek Yüksekokulu) çevre sorunlarına yönelik görüşlerini ve çevre okuryazarlık düzeylerini belirlemek amaçlı bir çalışma yapılmıştır. Çalışma örneklem açısından turizm programı öğrencilerinin dahil olmasıyla konuyla ilişkili olup çalışma sonuçlarına göre öğrencilerin çevre okuryazarlığı düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada öğrencilerin çevre okuryazarlığı düzeylerinin çevre eğitime, yurtdışı deneyimine, cinsiyete ve okudukları programlara göre farklılık gösterdiği görülmüştür.

Turizm sektöründe finansal okuryazarlıkla ilgili yapılan ulusal çalışmalar değerlendirildiğinde; Karakan, Mete ve Mermertaş (2022) tarafından turistlerin finansal okuryazarlık seviyelerinin ülkedeki tüketim harcamaları açısından önemli olduğu fikrinden hareketle Gaziantep ilindeki yerli turistlerin finansal okuryazarlık seviyeleri demografik değişkenler kapsamında incelenmiştir. İngilizce dilinde yazılan makalede turistlerin finansal okuryazarlık seviyelerinde eğitim seviyesi, yaş ve gelir değişkenlerine göre farklılık görüldüğü, cinsiyet ve medeni durum değişkenlerine göre kısmi farklılık görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Eğitim düzeyi yüksek turistlerin, erkek turistlerin, aylık gelir düzeyi yüksek turistlerin ve evli turistlerin finansal okuryazarlık düzeyinin daha yüksek olduğunu belirlenmiştir. Yine çalışmada bölgedeki işletmelerin pazarlama planlamalarında bu bilgileri dikkate almalarının önemli olduğu vurgulanmıştır. Ahmetoğulları (2024) tarafından dijitalleşen dünyanın gerekli kıldığı yeni dijital finansal araçlara hakimiyeti de kapsayan dijital finansal okuryazarlıkla ilgili turizm sektörü özelinde bir çalışma yapılmıştır. Antalya’ya gelen yabancı turistler örnekleminde yapılan çalışma sonuçlarına göre dijital finansal okuryazarlığın finansal teknoloji deneyimini artırdığı belirlenmiştir. Çalışmada ayrıca sosyal medyanın, sosyo demografik değişkenlerin aracı rolü incelenmiştir. Önce Dinçerol (2021) tarafından turizm sektöründe finansal okuryazarlık ile ilgili bir yüksek lisans çalışması yapılmıştır. Devamında yüksek lisans tezinden türetilen ve aynı isimde Dinçerol ve Yılmaz (2022) tarafından bir makale yapılmıştır. Konaklama işletmelerinin başarılı olmasında yöneticilerinin aldıkları finansal kararların etkin olduğu fikrinden hareketle çalışmada Türkiye’nin orta Karadeniz bölgesinde yer alan konaklama işletmesi yöneticileri örnekleminde yöneticilerin finansal okuryazarlık seviyelerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu kapsamda yöneticilerin finansal bilgi seviyeleri ile tutum ve davranışları belirlenmiş, yatırım araçları, birikim, planlama ve bütçeleme konularındaki bilgi düzeyleri değerlendirilmiştir. Çalışmada yöneticilerin finansal bilgilerinin eksik ya da yanlış olduğu; eğitim seviyesi ile finansal okuryazarlık seviyesinin ilişkili olduğu ve bu bağlamda eğitim seviyesi arttıkça finansal okuryazarlık düzeyinin arttığı belirlenmiştir. Yine eğitim seviyesinin konuyla ilgili bilgi seviyesi üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Finansal okuryazarlık seviyesi ile yöneticilerin yaş ve cinsiyet gibi demografik özelliklerinin bir ilişkisi olmadığı belirlenmiştir. Önce Dalcı (2021) tarafından turizm sektöründe finansal okuryazarlık ile ilgili bir yüksek lisans çalışması yapılmıştır. Devamında yüksek lisans tezinden türetilen ve aynı isimde Dalcı ve Arslan Ayazlar (2022) tarafından bir makale yapılmıştır. Dalcı ve Arslan Ayazlar (2022) tarafından Türkiye (Muğla Fethiye Göcek bölgesi) ve Hırvatistan’da (Dubrovnik ve Sibenik şehirleri) otel işletmesi çalışanlarının finansal okuryazarlık seviyelerini belirlemek amacıyla otel çalışanlarının finansal okuryazarlık seviyelerinin kültürlerarası karşılaştırmasını içeren bir makale yapılmıştır. Türkiye’deki otel çalışanlarının finansal okuryazarlığa ilişkin algılarının Hırvatistan’daki otel çalışanlarına kıyasla daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada iki ülkenin otel çalışanlarının finansal okuryazarlık seviyeleri kültürler açısından karşılaştırılmış ve farklılık olduğu belirlenmiştir. Yaş ve çalışılan departmana göre finansal okuryazarlık algısında farklılıklar olmadığı finansal okuryazarlıkla diğer demografik değişkenler arasında ilişki olduğu belirlenmiştir. Gençan (2018) tarafından yapılan yüksek lisans tez çalışmasında Trabzon ili özelinde konaklama hizmeti sunan KOBİ sahiplerinin veya yöneticilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri incelenmiştir. Çalışma kapsamında incelenen işletme sahipleri veya yöneticilerinin finansal okuryazarlık seviyelerinin düşük olduğu, finansal konularda yetersiz bilgiye sahip oldukları ve bu durumu önemsemedikleri tespit edilmiştir. Tayfun ve Silik (2019) turizm fakültesinde (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi) genel ekonomi dersi alan öğrencilerin ekonomi okuryazarlığının düzeyini belirlemek üzere bir makale yazılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre öğrencilerin dönem başı ekonomi okuryazarlık seviyeleri ile cinsiyet değişkeni arasında farklılık olduğu; dönem başı veya dönem sonu ekonomi okuryazarlık düzeyleri ile öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüm, mezun oldukları ortaöğretim kurumu ve ailelerinin ikamet ettikleri yerler arasında farklılık olmadığı belirlenmiştir.

Çalışma adında ve anahtar kelimelerinde “turizm” kavramı geçemese de örneklem özelinde turizm öğrencilerinin de uygulamaya dahil edildiği okuryazarlık çalışmalarına rastlanmaktadır. Ergün ve Serel (2019) tarafından yapılan makalede Balıkesir üniversitesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri incelenmiştir. Çalışmanın bir diğer amacı ise öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyeleri ile sosyo-ekonomik ve sosyo-

demografik özellikleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek olmuştur. Çalışma doğrudan turizm ile ilgili olmayıp örneklemi içinde turizm öğrencilerinin de yer alması açısından alanla ilgili görülmüştür. Çalışmada öğrencilerin tamamının dolayısıyla özelde turizm fakültesi öğrencilerinin de finansal okuryazarlık seviyelerinin düşük olduğu, finansal okuryazarlık düzeyi açısından temel belirleyiciler arasında cinsiyet, yaş, öğretim türü, eğitim alanı ve düzeyi, akademik başarı, çalışma hayatı deneyimi, aile eğitim ve gelir düzeyi ve kredi kartı sahipliği olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde Sezal (2021) tarafından Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi ve finansal okuryazarlık düzeylerinin demografik değişkenlere göre farklılık durumlarını değerlendirmek üzere bir çalışma yapılmıştır. Çalışmada öğrencilerden erkeklerin kadınlara göre finansal okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek olduğu; yaşa ilerledikçe finansal okuryazarlık düzeyinin yükseldiği, finansal okuryazarlık düzeyi en yüksek bölümün Bankacılık ve Sigortacılık en düşük bölümün ise Turizm ve Otel İşletmeciliği olduğu; internet bankacılığı ve kredi kartı kullanımlarının finansal okuryazarlık seviyeleri üzerinde farklılık yaratmadığı belirlenmiştir.

Tetik ve Işıldak (2022) tarafından yapılan makalede üniversite (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Yükseköğretim) turizm ve diğer bölüm öğrencilerine finans eğitimi kapsamında finansal bilginin verilmesini ve bunun finansal okuryazarlık seviyesine etkisi incelenmiştir. Çalışmada finans eğitiminin finansal okuryazarlık üzerinde artırıcı etki yarattığı; öğrencilerin finansal okuryazarlık ortalamasının %36 olduğu; turizm İşletmeciliği bölümünün en başarılı bölüm ve 4. sınıfların en başarılı sınıf olduğu; finans eğitiminde bölüm ve sınıflara göre farklılık tespit edilirken cinsiyete göre farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Alkaya ve Yağlı (2015) tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF öğrencilerinin (özelde turizm öğrencileri de dahil edilmiş) finansal bilgi, tutum ve davranışlarını incelemek üzere bir makale yazılmıştır. Çalışma özelinde turizm öğrencilerinin (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik bölümü) öğrencilerinin finansal bilgi seviyelerinin yetersiz olduğu ve olumlu finansal davranış ve tutum sergiledikleri tespit edilmiştir. Dilek, Küçük ve Eleren (2016) tarafından Kastamonu Üniversitesinin 'de eğitim gören öğrencilerin (turizm öğrencileri de kapsam dahilinde) ekonomi okuryazarlık seviyesini belirlemek amacıyla çalışma yapılmıştır. Çalışma sonucunda tüm öğrencilerin yeterli ekonomi okuryazarlık seviyesine sahip oldukları tespit edilmiştir.

Finansal okuryazarlık ile yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde finansal okuryazarlık seviyeleri, bilgi, tutum ve davranışları, finansal okuryazarlık eğitimi gibi konularda ulusal ve uluslararası çok sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Diğer okuryazarlık türleriyle kıyaslandığında turizm alanında finansal okuryazarlıkla ilgili çalışmaların daha fazla olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalarda genellikle hedef kitlenin okuryazarlık seviyelerini belirlemeye yönelik olduğu görülmektedir. Bu durumun ise finansal okuryazarlığın geliştirilmesi için öncelikle bireylerin bu konudaki mevcut seviyelerinin ölçülmesinin gerektiği fikrinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Turizm sektöründe finansal okuryazarlık ile ilgili yapılan ulusal çalışmaların daha çok üniversiteli turizm öğrencileri örneklemi üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Bunun ise yarının turizm personeli veya işvereni olarak sektörde yer alacak olan bugünün öğrencilerinin finansal okuryazarlık becerisine sahip olmalarının önemli olduğu fikrinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Dijital okuryazarlıkla ilgili ulusal literatürde gerek milli eğitim seviyesinde gerek üniversite seviyesinde öğrencilerin veya dersler özelinde konunun incelendiği anlaşılmaktadır. Dijital okuryazarlık ve turizm ilişkili ulusal çalışmalar incelendiğinde turizmde dijital okuryazarlık ile ilgili çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmaların da daha çok öğretmenlerin, öğrencilerin dijital okuryazarlık seviyeleri ile veya eğitim programlarının dijital okuryazarlık becerisini kazandırma açısından yeterlilikleri ile ilgili çalışmalar (Aydın vd., 2024; Zeynalov, 2022 vb.) olduğu gözlemlenmektedir. Türkiye'de dijital okuryazarlık ile ilgili yapılan çalışmaların daha çok eğitim alanında yapıldığı görülmektedir. Gür ve Duman (2024) tarafından yapılan çalışma bu fikri destekler durumdadır. Bu çalışmada dijital okuryazarlık üzerine Türkiye'de yapılan tezlerin sistematik incelemesi yapılmıştır. Yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunun eğitim alanında yapıldığı ve daha çok öğretmen veya aday öğretmenlerin dijital okuryazarlık seviyelerini ölçmeye yönelik olduğu belirlenmiştir.

Yılmaz ve Avcı (2022) tarafından otelcilik sektöründe yaşanan sahte otel web sitesi aracılığıyla tüketicileri kandırma şeklinde bir dolandırıcılık yöntemi olan ortalama saldırıları üzerine bir çalışma yapılmıştır. Doğrudan dijital okuryazarlık üzerine olmayan çalışma dijital okuryazarlığın önemine dikkat çekmesi açısından önemlidir. Müşterilerin dolandırılmasında dijital okuryazarlık seviyelerinin düşük olmasının etkili olduğu, yine otel yöneticileri ve iş görenlerin dijital okuryazarlık seviyelerinin düşük olmasının müşteri mağduriyeti konusunda etkili olduğu vurgulanmaktadır. Bu sorunların önlenmesinde dijital okuryazarlık eğitimi verilmesinin önemine vurgu yapılmaktadır. Zeynalov (2022) tarafından hazırlanan yüksek lisans tezi çalışmasında ise turizm öğrencilerinin (açık öğretim) girişimcilik eğitimi, dijital okuryazarlık becerileri ve

bireysel yenilikçilikleri kapsamında dijital girişimcilik eğilimleri incelenmiştir. Çalışma sonuçlarına göre dijital okuryazarlık becerilerinin dijital girişimcilik eğilimleri üzerinde doğrudan ve pozitif yönde etkisi bulunmaktadır. Aydın vd., (2024) tarafından turizm ve dijital okuryazarlık ile ilişkili yapılan çalışmada Eskişehir'deki turizm lisesi öğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Veriler karma yöntem (yarı yapılandırılmış görüşme ve dijital okuryazarlık ölçeği anketi) ile toplanmıştır. Çalışmada örneklem özelinde dijital okur yazarlık seviyelerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yine çalışma sonuçlarına göre öğrencilerin yüksek dijital okuryazarlık seviyesinin okulda ve sahadaki deneyimler ile şekillendiği vurgulanmıştır. Kurt Demircan ve Katsöz (2022) Muğla'da ön lisans turizm öğrencilerinin dijital okuryazarlık seviyelerini belirlemek üzere bir çalışma yapmıştır. Çalışma üniversite turizm öğrencilerin orta düzey üzeri dijital okuryazarlık seviyelerine sahip olduğu, bu seviyenin öğrencilerin yaş ve cinsiyetine göre farklılık göstermediği ve yine bu seviyenin bölümün dijital teknoloji donanımı ve çeşitliliğine göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Karadeniz vd., (2018) tarafından Mersin üniversitesi turizm fakültesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemek amacıyla bir araştırma makalesi yapılmıştır. Çalışmada öğrencilerin finansal okur yazarlık düzeylerinin temel ve ileri seviyede yüksek olduğu; finansal durumlarını yönetme konusunda erkeklerin, finansal kayıtlarını saklama konusunda kadınların daha hassas oldukları; düzenli para biriktirme alışkanlıkları konusunda tüm öğrencilerin alt seviyede oldukları, cinsiyet ile ilgili bu konuda farklılık olmadığı ve kredi kartı kullanımı konusunda öğrencilerin yeterli bilgiye sahip oldukları belirlenmiştir.

Medya okuryazarlığına ilişkin ulusal yazın incelendiğinde turizmle ilişkili konuyla ilgili yapılan çalışmaların oldukça sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Ergün (2019) turizm lisans öğrencilerinin (Afyon Kocatepe Üniversitesi Turizm Fakültesi) medya okuryazarlık seviyelerinin belirlenmesi üzerine bir makale yapmıştır. Çalışmada demografik değişkenler, bölüm ve akademik başarıları kriterleri dikkate alınarak öğrencilerin medya okuryazarlık seviyeleri değerlendirilmiştir. Çalışmada öğrencilerin orta seviyede medya okuryazarlığına sahip oldukları, bu konuda öğrencilerin bilinçlendirilmesi ve eğitim müfredatlarında revizyon yapılması gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Turizmde alan yazında doğrudan medya okuryazarlığıyla ilgili olmayıp çoğunlukla sosyal medya kavramıyla ilgili olup daha çok destinasyon yönetimi, pazarlaması, tanıtım veya turist davranışları üzerine yazılmış çalışmalara (Curkan, 2013; Doğaner ve Armağan, 2018; Cömert, 2021 vb.) rastlanmaktadır.

Turizmde gıda/beslenme okuryazarlığı üzerine yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde; Taşkın ve Sert (2022) tarafından yapılan çalışmada turizm paydaşlarının (akademisyen, öğrenci, seyahat sektöründe çalışanlar) gıda okuryazarlığı farkındalık durumları görüşme tekniğiyle incelenmiştir. Çalışma sonuçları turizm sektöründe gıda okuryazarlığının yanlış algılandığı ve paydaşların bu konuyla ilgili daha detaylı bilgiye ihtiyaçlarının olduğu belirlenmiştir. Gezeker (2023) tarafından yapılan yüksek lisans tezinde gastronomi lisans öğrencilerinin (Türkiye'deki üniversitelerin gastronomi bölümlerinde lisans öğrenimi almakta olan 3. ve 4. sınıf öğrencileri ve mezunlar) gıda okuryazarlık seviyeleri ve çeşitli sosyodemografik özellikleriyle ilişkileri incelenmiştir. Öğrencilerin gıda okuryazarlığı seviyelerinin; cinsiyete göre değişmediği, lisede gastronomi eğitimi almış öğrencilerin diğerlerine göre değiştiği, sınıf, çocukluğunun daha çok geçtiği yer, anne ve baba eğitim düzeyine göre değiştiği tespit edilmiştir. Çiğdem (2023) tarafından dolaylı yoldan turizmle ilişkili bir çalışma yapılmıştır. Örneklem içinde az sayıda (10 kişi) turizm öğrencisinin yer alması açısından az ilgili olduğu düşünülen çalışmada yazar üniversite öğrencilerinin (Pamukkale Üniversitesi) beslenme okuryazarlığı seviyeleri, beslenme okuryazarlığını etkileyen faktörler ve sağlıklı beslenme tutumu ile ilişki incelenmiştir. Öğrencilerin beslenme okuryazarlık düzeylerinin ortalama üstü olduğu, sağlıklı beslenme tutumlarının yüksek olduğu ve beslenme okuryazarlığı ile sağlıklı beslenme tutumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Beslenme okuryazarlığının bölüm, beslenme eğitimi/bilgisi alma, egzersiz ve diyet yapma gibi unsurlardan etkilendiği, yaş, cinsiyet, anne-baba eğitim düzeyi, gelir gibi unsurların beslenme okuryazarlığıyla ilişkisi olmadığı belirlenmiştir.

Bükecik, N. ve Adana, F. (2025) tarafından Bolu'daki termal turizm çalışanlarının sağlık okuryazarlığı ve akılcı ilaç kullanımı düzeylerini artırmak amacıyla verilen eğitimin etkisini değerlendirmek üzere bir makale yapılmıştır. Çalışmada çalışanlara verilen eğitimin sağlık okuryazarlığı ve akılcı ilaç kullanımı seviyelerinde anlamlı artış yaratmadığı, eğitimin, sağlık okuryazarlığı ve ilaç kullanımı bilincini pozitif yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Biçer ve Altay (2017) tarafından e-sağlık okuryazarlığı kavramına ilişkin çalışma yapılmıştır. Bu kapsamda sağlık turizmi işletmeciliği öğrencilerinin (7 tane üniversitenin öğrencileri) e-sağlık okuryazarlığı düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda demografik değişkenlerin öğrencilerin okuryazarlık

seviyelerini etkilemediği, internet ve bilgisayar erişimi olan öğrencilerin ise e-sağlık okuryazarlığı düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Altay (2022) tarafından e-sağlık okuryazarlığı kavramına ilişkin yapılan yüksek lisans çalışmasında sağlık turizmi işletmeciliği öğrencilerinin (7 tane üniversitenin öğrencileri) e-sağlık okuryazarlığı düzeylerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Demografik değişkenlerin öğrencilerin okuryazarlık seviyelerini etkilemediği, internet ve bilgisayar erişimi olan öğrencilerin ise e-sağlık okuryazarlığı düzeylerinin daha yüksek olduğu çalışma sonucunda belirlenmiştir.

Turizm alanında su okuryazarlığıyla ilgili Sevimli Deniz (2023) tarafından yapılan çalışmaya rastlanmıştır. Makalede turizm (önlisans, lisans ve yüksek lisans) öğrencilerinin su okuryazarlığı seviyeleri incelenmiştir. Çalışmada en yüksek su okuryazarlık seviyesinin 21-25 yaş grubundaki öğrenciler olduğu ve eğitim seviyesi arttıkça okuryazarlık seviyesinin de yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır.

Türkiye’de turizm alanında okuryazarlık konusuyla ilgili ulusal düzeyde yapılan çalışmaları okuryazarlık türlerine göre dağılımları çalışma türleri(tez/makale) ekseninde incelenmiştir.

Tablo 3. Türkiye’de Turizm Alanında Yapılan Akademik Çalışmalarda İncelenen Okuryazarlık Türlerinin Dağılımına İlişkin Bulgular

Okuryazarlık Türleri	Çalışma Türü			Makaleler	Toplam
	Tezler				
	Yüksek Lisans	Doktora	Tıpta Uzmanlık tezi		
1 Turizm okuryazarlığı		1		1	2
2 Çevre okuryazarlığı /çevresel okuryazarlık				1	1
3 Finans/Ekonomi okuryazarlığı	3			10	13
4 Dijital/ Bilgisayar okuryazarlığı	1	1		2	4
5 Dijital finansal okuryazarlık				1	1
6 Medya okuryazarlığı				1	1
7 Gıda/Beslenme okuryazarlık	1		1	1	3
8 Sağlık okuryazarlığı	1			1	2
9 E-sağlık okuryazarlığı	2			1	3
10 Su okuryazarlığı				1	1
Toplam	8	2	1	20	31

Çalışmalarda toplam 10 farklı okuryazarlık türü tespit edilmiştir. Bunların dağılımı, 8’si yüksek lisans tezi, 2’si doktora tezi, 1’i tıpta uzmanlık tezi ve 20’si makale olmak üzere toplam 31 akademik çalışma üzerinden değerlendirilmiştir. En yoğun çalışılan okuryazarlık türü, aşağıda şekil 1 ve 2’de de görüldüğü üzere 13 çalışma ile Finans/Ekonomi okuryazarlığı olmuştur. Bu alan, özellikle makale türündeki yayınlarla (10 adet) ön plana çıkmaktadır.

Şekil 1. Türkiye’de Turizm Alanındaki Tezlerde En Çok İncelenen Okuryazarlık Türü

Şekil 2. Türkiye’de Turizm Alanındaki Makalelerde En Çok İncelenen Okuryazarlık Türü

Bunu sırasıyla Dijital/Bilgisayar okuryazarlığı (4 çalışma), Gıda/Beslenme okuryazarlığı (3 çalışma) ve Sağlık okuryazarlığı (2 çalışma) ve E-sağlık okuryazarlığı (3 çalışma) izlemektedir. Buna karşılık, çevre okuryazarlığı, dijital finansal okuryazarlık, medya okuryazarlığı ve su okuryazarlığı gibi alanlar yalnızca birer çalışmayla temsil edilmekte olduğu görülmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Kavramsal çerçevesi ve tür çeşitliliği oldukça geniş bir yelpazeye yayılan okuryazarlık olgusunun, Türkiye turizm literatüründeki yansımaları bu araştırma kapsamında 10 farklı tür ile sınırlı olarak tespit edilmiştir. En yoğun çalışılan okuryazarlık türünün, finans/ekonomi okuryazarlığı ve bu konuyla ilgili özellikle makale türündeki yayımların çoğunlukta olduğu görülmektedir. Sonuç olarak, Türkiye’de turizm alanında yapılan çalışmalarda okuryazarlık konusunun sınırlı sayıda ve belirli alt türlerde ele alındığı, pek çok okuryazarlık türünün ya çok az çalışıldığı ya da hiç ele alınmadığı görülmektedir. Oysa bu türlerin her biri, sektörel kaliteyi, sürdürülebilirliği ve insan odaklı kalkınmayı güçlendirebilecek potansiyele sahiptir.

Buna karşılık, çevre okuryazarlığı, dijital finansal okuryazarlık, medya okuryazarlığı ve su okuryazarlığı gibi alanlar yalnızca birer çalışmayla temsil edilmektedir. Bu durum, söz konusu konuların turizm alanındaki akademik literatürde görece sınırlı incelendiğini göstermektedir. Özellikle çevresel, dijital finansal ve medya okuryazarlığı gibi konuların ilerleyen çalışmalarda daha fazla ele alınması gerektiği söylenebilir.

Genel olarak tez türlerinde yüksek lisans tezlerinin sayıca daha fazla olduğu görülmektedir; bu da araştırmacıların bu seviyede turizm ve okuryazarlık ilişkisine daha fazla yöneldiğini göstermektedir.

Türkiye gibi doğal kaynakları ve biyoçeşitliliği yüksek bir ülkede sürdürülebilir turizm anlayışının temel taşı olarak nitelendirilebilen çevre okuryazarlığı, turizm faaliyetlerinin çevresel etkilerini kavrayabilecek bireylerin yetişmesi açısından oldukça önemlidir. Turizm okuryazarlığı, sektör paydaşlarının turizmi bütüncül bir sistem olarak algılayabilmesini ve ekonomik faydaların ötesinde sosyal ve kültürel etkileri de değerlendirebilmesini sağlamaktadır. Dijital okuryazarlık, teknolojik sistemleri etkin kullanma ve çevrimiçi rezervasyon, ödeme ya da müşteri iletişimi gibi süreçleri yönetebilme becerisini içerir. Buna ek olarak medya okuryazarlığı, bireylerin dijitalleşen turizm ortamında bilgi kirliliğini ayırt edebilmesi, çevrim içi içerikleri eleştirel bir süzgeçten geçirebilmesi ve etkili dijital iletişim kurabilmesi açısından gereklidir. Bu beceriler, turizm alanında güvenilir ve yenilikçi bir iletişim ortamı yaratılmasına katkı sağlar. Ancak bu becerilerin turizm eğitiminde ve araştırmalarında yeterince ele alınmaması, sektörde dijitalleşmenin yalnızca araçsal düzeyde kavrandığının bir işareti olabilir. Farklı coğrafyalardan gelen turistlerle empati kurma ve hizmette kültürel hassasiyeti gözetme yetisini geliştiren kültürel okuryazarlık ve Türkiye’nin kültürel çeşitliliğini koruma bağlamında kritik öneme sahip olan kültürel miras okuryazarlığı diğer önemli türlerdir. Kültürel, manevi, tarihsel, etik, insan hakları, İslami, estetik, sanat, müze, arşiv, peyzaj, mimarlık, dil ve jeokültürel okuryazarlık gibi alanlar, Türkiye’nin zengin kültürel mirası göz önünde bulundurulduğunda, turist rehberliğinden tanıtıma kadar birçok alt sektörde yaşamsal önem taşımaktadır. Bu konuda yapılan çalışmaların sayıca azlığı, turizm faaliyetlerinin kültürel derinliğinin yeterince anlaşılmadığını gösterebilir. Bu yetersizliğin temel nedenleri arasında, turizm eğitiminin hâlâ işletmecilik ve tanıtım odaklı geleneksel yaklaşımlar üzerinden yürütülmesi ve okuryazarlık kavramlarının genellikle eğitim bilimlerine özgü görülerek turizm literatürüne yeterince entegre edilememesi yer almaktadır. Ayrıca, biyoçeşitlilik, enerji, dijital finans, iklim değişikliği gibi birçok okuryazarlık türünün disiplinler arası yaklaşım gerektirmesi, turizm

araştırmacılarının bu alanlarda yeterli teorik donanıma sahip olmasını bir diğer etken olarak ortaya koymaktadır.

Turizm sektöründe hizmet kalitesinin sürdürülebilirliği ve misafir memnuniyetinin artırılması açısından yiyecek içecek işletmeleri, konaklama işletmeleri, ulaşım firmaları ve turist rehberleri için okuryazarlık becerileri oldukça önemlidir. Bu beceriler, çalışanların yazılı ve sözlü iletişim kurma, prosedürleri anlama, dokümantasyonu doğru şekilde kullanma ve kültürel farklılıklara duyarlı hizmet sunma kapasitelerini artırır. Özellikle çok dilli ve kültürlerarası ortamlarda hizmet veren turizm çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği, hijyen kuralları ve yasal düzenlemeler gibi konularda doğru bilgiye erişimi ve bunu uygulamaya aktarabilmesi, okuryazarlık düzeylerine doğrudan bağlıdır. Dolayısıyla, sektördeki profesyonellerin mesleki, dijital ve kültürel okuryazarlık alanlarında yeterlilik kazanması, turizm faaliyetlerinin etkinliğini ve rekabet gücünü artıran stratejik bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

Ancak, turizm çalışanlarının okuryazarlık becerilerinin gelişimi kendiliğinden gerçekleşmemekte olup sistematik, planlı ve çok aktörlü bir yaklaşımla desteklenmesi gerekmektedir. Öncelikle, turizm eğitimi veren kurumların öğretim programları, geleneksel bilgi aktarımı modelinden uzaklaşarak eleştirel düşünmeyi teşvik eden, uygulamaya dönük ve çoklu okuryazarlık türlerini içeren bir müfredata evrilmelidir. Günümüzde turizm eğitimi müfredatlarına dijital okuryazarlık dersinin eklendiği görülmekle birlikte, buna ek olarak kültürel okuryazarlık ve medya okuryazarlığı gibi çağdaş becerilerin de sektörün ihtiyaçlarına göre güncellenmiş içeriklerle bütünleştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Sektörde çalışan personelin okuryazarlık becerilerinin güçlendirilmesi için sürekli mesleki gelişim programları oluşturulmalıdır. Hizmet içi eğitimler; çalışanların güncel bilgiye erişimi, teknolojik araçları kullanma ve yabancı dil becerilerini geliştirme üzerine yapılandırılmalıdır. Bu programlar, sektör temsilcileri, üniversiteler ve yerel yönetimler arasında kurulacak iş birlikleriyle desteklenmeli ve yerinde eğitim, çevrim içi modüller ve çok dilli içeriklerle erişilebilir hale getirilmelidir.

Türkiye’de turizm sektörünün sürdürülebilir ve katılımcı bir yapıya kavuşması, sadece ekonomik göstergelerle değil; çevresel, kültürel ve iletişimsel okuryazarlık temelli bir dönüşümle mümkün olabilir. Bu doğrultuda aşağıdaki öneriler sunulmaktadır:

- Turizm alanındaki akademik çalışmalar, güncel ve çok boyutlu okuryazarlık türlerini kapsayacak şekilde yeniden yapılandırılmalıdır.
- Günümüz turizminin çevresel dönüşümüne doğrudan yanıt verebilecek kapasiteye sahip olan iklim değişikliği ve karbon okuryazarlığı konularıyla ilgili daha fazla çalışma yapılmalıdır.
- Bilgi, bilimsel, fen, matematik, istatistik, kartografik, mekânsal ve enerji okuryazarlığı gibi türlerin destinasyon planlaması ve akıllı turizm uygulamalarındaki öneminden dolayı bu konularda yapılan çalışmaların sayısı artırılmalıdır.
- Psikoloji, sosyoloji, duygusal, sivil, yurttaşlık ve insan hakları gibi konulardaki okuryazarlıkların, turist ve ev sahibi toplum arasındaki ilişkilerin sağlıklı kurulabilmesi için önemi göz önüne alınarak bu alanlarda daha fazla çalışma yapılmalıdır.
- Sağlık, aşı, COVID-19, doğal afet ve hijyen okuryazarlığı gibi türler, özellikle pandemi sonrası dönemde güvenli turizm anlayışının yerleşmesi açısından yaşamsal olduğundan bu konulardaki çalışmaların sayısı artırılmalıdır.
- Müzik, dans, film ve reklam okuryazarlığı gibi türler, Türkiye’nin kültürel mirasının etkili sunumu için önemli olduğundan bu alanlardaki çalışmalar teşvik edilmelidir.
- Farklı disiplinlerle (eğitim bilimleri, iletişim, çevre bilimleri vb.) iş birliği içinde yürütülecek projelerle, turizmde okuryazarlık konularına daha bütüncül bakış açıları kazandırılmalıdır.
- Lisans ve lisansüstü turizm programlarına çevre, medya ve kültürel miras okuryazarlığına ilişkin dersler eklenmeli ve bu dersler uygulamalı içeriklerle desteklenmelidir.
- Bu konularla ilgili hazırlanacak tez ve makalelerin yayımlanması için hakemli dergiler teşvik edilmeli; akademik yayıncılık politikaları, bu boşlukları dolduracak çalışmalara alan açmalıdır.
- Turizm eğitimi veren kurumlar ve sektör paydaşları, personelin çok boyutlu okuryazarlık becerilerini geliştirecek politikalar geliştirmeli ve bu becerileri kurumsal kültürün ayrılmaz bir parçası haline getirmelidir.

- Turist rehberlerinin yerel tarih, kültür ve çevre konularında sürekli bilgi güncellemesi yapabilecekleri dijital platformlar oluşturulmalı; çok dillilik, medya okuryazarlığı ve toplumlararası iletişim becerileri, eğitimlerinin temel bileşenleri haline getirilmelidir.
- Türkiye’de turizm sektöründe yer alan paydaşların çok boyutlu okuryazarlık becerileriyle donatılması için eğitim kurumları, kamu otoriteleri ve özel sektör arasında kurumsallaşmış iş birlikleri geliştirilmelidir.

Bu eksiklikler, sadece akademik bir problem değil; aynı zamanda Türkiye’de turizmin sürdürülebilir, kapsayıcı ve dirençli gelişimi açısından stratejik bir tehdit olarak da yorumlanmalıdır. Çünkü turizmde dijital dönüşüm, iklim krizi, kültürel aşınma, toplumsal adalet, kriz yönetimi (COVID-19 gibi) ve bireysel refah gibi çok sayıda güncel mesele, çeşitli okuryazarlık türlerinin sistematik olarak geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Etik Beyan: Araştırmanın arşiv tarama ve doküman analizi odaklı olması insan veya hayvanlar üzerinden (anket, mülakat, odak grup çalışması, insan veya hayvanlar üzerinde deneysel çalışmalar) veriler toplanmaması nedeniyle etik kurul raporuna gerek duyulmamıştır.

Yazar Katkı Beyanı: Yazarın katkı oranı % 100’dür.

Çıkar Beyanı: Yazar, herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmektedir.

Kaynakça

- Ahmetoğulları, K. (2024). Dijital finansal okuryazarlık ve finansal teknolojilerin ilişkisinde rol alan faktörler: yabancı turistler üzerinde bir uygulama. *Ekev Akademi Dergisi*, (99), 211-233. doi: 10.17753/sosekev.1487134
- Akıllı, M., ve Genç, M. (2015). Ortaokul öğrencilerinin çevre okuryazarlığı alt boyutlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 5(2), 81-97. doi:10.19126/suje.38379
- Aktaş, N., ve Özdoğan, Y. (2016). Gıda ve beslenme okuryazarlığı. *Harran Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi*, 20(2), 146-153. doi:10.29050/harranziraat.259798
- Alkaya, A., ve Yağlı, İ. (2015). Finansal okuryazarlık-f finansal bilgi, davranış ve tutum: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF öğrencileri üzerine bir uygulama. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(40), 585-589.
- Altay, A. (2022). *Sağlık turizmi işletmeciliği öğrencilerinin e-sağlık okuryazarlığı üzerine bir inceleme* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Anthony, K. V., Smith, R. C., and Miller, N. C. (2015). Preservice elementary teachers’ economic literacy: Closing gates to full implementation of the social studies curriculum. *The Journal of Social Studies Research*, 39(1), 29-37. doi:10.1016/j.jssr.2014.04.001
- Aşıcı, M. (2009). Kişisel ve sosyal bir değer olarak okuryazarlık. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 9-26.
- Aşık, N. A. (2018). Ön lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin çevreye ilişkin tutum ve davranışları. *Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 10(2), 99-113.
- Arslan Ayazlar, R. A., ve Akbulut, G. (2024). Turizm öğrencilerinin çevre okuryazarlık düzeylerini belirlemeye yönelik bir araştırma. *Geographies*, 3(1), 107. doi:10.3390/geographies3010007
- Aydın, M., Taşdemir, S., Kırımlı, H., ve Çakıroğlu, Ü. (2024). Turizm öğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin ve sahadaki yansımalarının değerlendirilmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(1), 41-55. doi:10.17494/ogusbd.1378809
- Bayrakçı, S. (2022). *Dijital okuryazarlık: Kavramlar, modeller ve ölçüm* (1. baskı). Konya, Türkiye: Çizgi Kitabevi.
- Bayram, S. S. (2014). Finansal okuryazarlık ve para yönetimi davranışları: Anadolu üniversitesi öğrencileri üzerine bir uygulama. *Business & Management Studies: An International Journal*, 2(2), 105-135.
- Biçer, E. B., ve Altay, A. (2022). Sağlık turizmi işletmeciliği öğrencilerinin e-sağlık okuryazarlığı üzerine bir inceleme. *Elektronik Cumhuriyet İletişim Dergisi*, 4(2), 1-21.

- Bükecik, N., ve Adana, F. (2025). Termal turizm çalışanlarının sağlık okuryazarlığı ve akılcı ilaç kullanımı düzeylerinin geliştirilmesi. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3(2), 104-119. doi:10.57011/bsb.1415694
- Bozdoğan, K., Şahinpinar, D., ve Karatekin, E. (2023). Çevre okuryazarlığı alanında yayınlanan eğitim araştırmaları makalelerinin bibliyometrik analizi. *Turkish Studies-Educational Sciences*, 18(1), 27-44. doi:10.7827/TurkishStudies.67919
- Büken, R., ve Katılmış, A. (2022). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çevre okuryazarlığı becerisine ilişkin görüşleri. *International Journal of Geography and Geography Education*, (47), 115-134. doi:10.32003/igge.1182283
- Carretero, S., Vuorikari, R., and Punie, Y. (2017). *DigComp 2.1: The digital competence framework for citizens with eight proficiency levels and examples of use*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Chang, K. T., Huang, C. C., and Tsauro, S. H. (2019). Tourist geographic literacy and its consequences. *Tourism Management Perspectives*, 29, 131–140. doi:10.1016/j.tmp.2018.11.005
- Cole, S. A., Sampson, T. A., and Zia, B. H. (2009). *Financial literacy, financial decisions, and the demand for financial services: Evidence from India and Indonesia* (HBS Working Paper No. 09-117). Cambridge, MA: Harvard Business School.
- Cole, S., Paulson, A., and Shastry, G. K. (2014). Smart money? The effect of education on financial outcomes. *The Review of Financial Studies*, 27(7), 2022–2051. doi:10.1093/rfs/hht070
- Cömert, T. (2021). *Destinasyon yönetiminde sosyal medya kullanımı: Kemaliye (Eğir) örneği* (Yayımlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Curkan, S. C. (2013). *Sosyal medya ve turizm: Türkiye'deki turistik destinasyonların değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Çiğdem, A. (2023). *Pamukkale Üniversitesi öğrencilerinde beslenme okuryazarlığı düzeyleri, etkileyen faktörler ve sağlıklı beslenme tutumu ile ilişkisi* (Tıpta uzmanlık tezi).
- Dalcı, G. (2021). *Otel çalışanlarının finansal okuryazarlık düzeylerinin kültürlerarası karşılaştırması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla, Türkiye.
- Dalcı, G., ve Arslan Ayazlar, R. (2022). Otel işletmeleri çalışanlarının finansal okuryazarlık düzeyinin kültürlerarası karşılaştırması. *Visionary E-Journal/Vizyoner Dergisi*, 13(36), 844-862. doi:10.55628/vizyoner.2022.36.21.01
- Demirgöl, F., ve Otel, L. (2018). Çadırdan saraya Türk mutfağı. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 105-125.
- Demirtaş, N., Akbulut, M. C., ve Özşen, Z. S. (2018). Üniversite öğrencilerinin çevre okuryazarlığı üzerine bir araştırma: Beypazarı Meslek Yüksekokulu örneği. *Journal of Anatolian Environmental and Animal Sciences*, 3(1), 27-33.
- Dikicigil, Ö., ve Gülersoy, A. E. (2020). Social studies pre-service teachers' awareness of environmental ethics. *Ilkogretim Online*, 19(3), 1579-1591. doi:10.17051/ilkonline.2020.735160
- Dilek, S., Kesgingöz, H., ve Nergiz, E. (2019). Ekonomi okuryazarlığının girişimcilik niyeti üzerine etkisi. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 54(1), 89-107.
- Dilek, S., Küçük, O., ve Eleren, A. (2016). Kastamonu üniversitesi öğrencilerinin ekonomi okuryazarlığı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(7), 1865-1878. doi:10.15869/itobiad.267332
- Diñçerol, F. O. (2021). *Turizm sektöründeki yöneticilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi: orta Karadeniz bölgesinde bir araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Diñçerol F. O. ve Yılmaz E. (2022). Turizm sektöründeki yöneticilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi: Orta Karadeniz bölgesinde bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 237-254.

- Doğan, T. (2012). *Turizm ve çevre ilişkisi bağlamında ekoturizmin çevre üzerine etkileri* [Uzmanlık tezi, Kültür ve Turizm Bakanlığı]. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı.
- Doğaner, M. C., ve Armağan, E. (2018). Seyahat bloglarının destinasyon seçimine etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (30), 223-237.
- Doğantan, E. (2022). *Dijital girişimcilik ve turizm*. Ankara: Detay Yayıncılık
- Dolnicar, S., Knezevic Cvelbar, L., and Grün, B. (2016). Do pro-environmental appeals trigger pro-environmental behavior in hotel guests? *Journal of Travel Research*, 56(8), 988–997. doi:10.1177/0047287516675313
- Engin, G., ve Genc, S. Z. (2015). Examination on media literacy behaviors of teacher candidates: Ege University example. *International Journal of Research in Teacher Education*, 6(2), 1-10.
- Erdem, C., ve Erişti, B. (2018). Paving the way for media literacy instruction in preservice teacher education: Prospective teachers' levels of media literacy skills. *International Journal of Instruction*, 11(4), 795-810. doi:10.12973/iji.2018.11450a
- Ergün, B. (2019). Lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin medya okuryazarlığı becerileri: Afyon Kocatepe Üniversitesi örneği. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(3), 241-251. doi:10.25272/j.pesa.2019.5.3.05
- Ergün, K., ve Serel, A. (2019). Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlığı: Balıkesir üniversitesi örneği. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 1385-1410. doi:10.15869/itobiad.529881
- Fernandes, D., Lynch Jr, J. G., and Netemeyer, R. G. (2014). Financial literacy, financial education, and downstream financial behaviors. *Management Science*, 60(8), 1861-1883. doi:10.1287/mnsc.2013.1849
- Fettahoğlu, S. (2015). Hane halkının finans eğitimi ve finansal okuryazarlık düzeyleri üzerine Kocaeli'nde bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (67), 101-116. doi:10.25095/mufad.400588
- Gencan, M. Y. (2018). *Turizm sektörü KOBİ'lerinde finansal okuryazarlık: Trabzon ili örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon, Türkiye.
- Gezeke, A. B. (2023). *Gastronomi lisans bölümü öğrencilerinin gıda okuryazarlığı düzeylerinin incelenmesi: gıda okuryazarlığı ölçeği'nin geliştirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). İstanbul Okan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Gjika, I., and Pano, N. (2020). Effects of ICT in Albanian tourism business. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*, 9(6), 252-263.
- Gleick, P. H. (2018). Transitions to freshwater sustainability. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 115(36), 8863-8871. doi:10.1073/pnas.1810284115
- Goyal, K., and Kumar, S. (2021). Financial literacy: A systematic review and bibliometric analysis. *International Journal of Consumer Studies*, 45(1), 80-105. doi:10.1111/ijcs.12605
- Güneş, F. (2019). Okuryazarlık yaklaşımları. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 4(3), 224–246. doi:10.29250/sead.571444
- Güneşer, E. (2024). *Termal turistlerin termal farkındalık ve sağlık okuryazarlığı düzeyi: Bolu ili örneği* [Yüksek lisans tezi]. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Bolu.
- Gür, Z. B., ve Duman, S. N. (2024). Dijital okuryazarlık ile ilgili tezlerin sistematik derlemesi. *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi*, 8(1), 126-137. doi:10.32960/uead.1332297
- Haçat, S. O., ve Demir, F. B. (2019). Eğitim alanında okuryazarlık üzerine yapılan lisansüstü tezlerin analizi. *Journal of Anatolian Cultural Research*, 3(2), 116-145.
- Hobbs, R., ve Jensen, A. (2009). The past, present, and future of media literacy education. *Journal of Media Literacy Education*, 1(1), 1-11.

- Husna, N., Zulfahita, Z., Mulyani, S., and Rahman, S. (2020). Reading literacy, mathematical literacy, and self-confidence of junior high school students in Singkawang. *Journal of Education, Teaching and Learning*, 5(2), 253-262. doi:10.26737/jetl.v5i2.1764
- Julien, H. (2018). Digital literacy in theory and practice. M. Khosrow-Pour (Ed.), *Encyclopedia of Information Science and Technology* (4. baskı, s. 2243-2252). Hershey, PA: IGI Global.
- Kaplan, K. (2020). *Ortaokul Türkçe derslerinde karikatür okuryazarlığı becerisinin geliştirilmesi bir eylem araştırması*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Uşak: Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Karabulut, Ş. (2022). *Sosyal bilgiler derslerinde çevre ile ilgili konuların öğretimine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uşak Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Uşak.
- Karacaoğlu, S., ve Cankül, D. (2022). Turizm fakültesinde eğitim alan öğrencilerin çevresel tutumlarının “yeni çevresel paradigma” bağlamında değerlendirilmesi: Eskişehir örneği. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 12(2), 347-363. doi:10.14230/johut1185
- Karadeniz, E., Koşan, L., Beyazgül, M., ve Geçgin, E. (2018). Turizm lisans öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri üzerine bir araştırma: Mersin Üniversitesi Turizm Fakültesi örneği. *Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 4(13), 904-916.
- Karakan, H. İ., Mete, M., ve Mermertaş, F. (2022). Determination of financial literacy levels of local tourists: Gaziantep sample. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 21(3), 1599-1614. doi:10.21547/jss.1026049
- Kaya, Ş. D., ve Uludağ, A. (2017). The relationship between the health and media literacy: A field study. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(22), 194-206. doi:10.20875/makusobed.311394
- Kayalı, H. (2018). Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmen adaylarının çevre okuryazarlığı üzerine bir araştırma. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (37), 63–69. doi:10.14781/mcd.386113
- Kaypak, Ş. (2013). Çevre sorunlarının çözümünde küresel çevre politikalarının önemi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (31), 17-34.
- Koca, N., ve Vatan Ölmez, Ş. (2022). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin turizm okuryazarlığına yönelik görüşleri. *Turkish Studies-Educational Sciences*, 17(4), 2055-2074. doi:10.7827/TurkishStudies.62250
- Koç, H., Karacabey, F. A., ve Yurtseven, E. D. (2024). Developing a scale for tourism literacy: Validity and reliability study. *Current Issues in Tourism*, 27(21), 3514-3528. doi:10.1080/13683500.2023.2267731
- Köseoğlu, A. (2024). *Sivil hava rekabetçiliği kapsamında havayolu işletmelerinin pazarlanmasında dijital okuryazarlığın turizme etkisi: Antalya örneği* [Doktora tezi]. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Konya
- Kurudayıoğlu, M., ve Tüzel, S. (2010). 21. yüzyıl okuryazarlık türleri, değişen metin algısı ve Türkçe eğitimi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (28), 283-298.
- Kurt Demircan, G., & ve Katisöz, Y. (2022). Ön lisans programı öğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeyi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 23(51), 225-248.
- Küçükahmetoğlu, M. (2025). *Yeni bir eğitim alanı: Turizm okuryazarlığı* (Yayımlanmamış doktora tezi). Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu, Türkiye.
- Küçükahmetoğlu, M., ve Oktay, K. (2024). Turizm eğitimi teorisindeki gelişmeler üzerine bir inceleme. *Selçuk Üniversitesi Akşehir Meslek Yüksekokulu Sosyal Bilimler Dergisi*, (17), 175-187.
- Leu, D. J., Kinzer, C. K., Coiro, J. L., and Cammack, D. W. (2004). Toward a theory of new literacies emerging from the Internet and other information and communication technologies. R. B. Ruddell & N. J. Unrau (Ed.), *Theoretical models and processes of reading* (5. baskı, s. 1570–1613). Newark, DE: International Reading Association.
- Liburd, J. J. (2012). Tourism research 2.0. *Annals of Tourism Research*, 39(2), 883-907. doi:10.1016/j.annals.2011.10.006

- Luna-Cortes, G. (2024). Research on literacy in tourism: A review and future research agenda. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 34, 100487. doi:10.1016/j.jhlste.2023.100487
- Mete, G. (2020). Okuryazarlık türleri ve 2023 eğitim vizyonu belgesi. *Kesit Akademi Dergisi*, (22), 109-120. doi:10.29228/kesit.42232
- Lusardi, A., and Mitchell, O. S. (2013). *The economic importance of financial literacy: Theory and evidence* (Working Paper No. 18952). Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research.
- McBride, B. B. (2011). *Essential elements of ecological literacy and the pathways to achieve it: Perspectives of ecologists* (Yayımlanmamış doktora tezi). University of Montana, Missoula, MT.
- McCarroll, M. J., LaVanchy, G. T., and Kerwin, M. W. (2024). Tourism resilience to drought and climate shocks: The role of tourist water literacy in hotel management. *Annals of Tourism Research Empirical Insights*, 5(2), 100147. doi:10.1016/j.annale.2024.100147
- Morellato, M. (2014). Digital competence in tourism education: Cooperative-experiential learning. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 14(2), 184-209. doi:10.1080/15313220.2014.896590
- Moyano-Díaz, E., Cornejo, F. A., and Gallardo, I. (2011). Creencias y conductas ambientales, liberalismo económico y felicidad. *Acta Colombiana de Psicología*, 14(2), 69-77.
- Murimi, M. W. (2013). Healthy literacy, nutrition education, and food literacy. *Journal of Nutrition Education and Behavior*, 45(3), 195. doi:10.1016/j.jneb.2013.02.001
- Nurwidodo, N., Amin, M., Ibrohim, and Sueb. (2020). The role of eco-school program (adiwiyata) towards environmental literacy of high school students. *European Journal of Educational Research*, 9(3), 1089-1103. doi:10.12973/eu-jer.9.3.1089
- Otaki, Y., Sakura, O., and Otaki, M. (2015). Advocating water literacy. *Maharakham International Journal of Engineering Technology*, 1(1), 36-40.
- Öztürk, C. (2015). Sosyal bilgiler: Toplumsal yaşama disiplinlerarası bir bakış. C. Öztürk (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi: Demokratik vatandaşlık eğitimi* (4. baskı, s. 2-30). Ankara, Türkiye: Pegem Akademi.
- Polizzi, G. (2020). Digital literacy and the national curriculum for England: Learning from how the experts engage with and evaluate online content. *Computers & Education*, 152, 103859. doi:10.1016/j.compedu.2020.103859
- Rakimahwati, R., and Ardi, Z. (2019). An alternative strategy for increasing Indonesian students' digital literacy skills through interactive games. *Journal of Physics: Conference Series*, 1339, 012122. doi:10.1088/1742-6596/1339/1/012122
- Remund, D. L. (2010). Financial literacy explicated: The case for a clearer definition in an increasingly complex economy. *Journal of Consumer Affairs*, 44(2), 276-296. doi:10.1111/j.1745-6606.2010.01169.x
- Salcı, E., ve Aydın, A. (2022). Öğretmen ve öğretmen adaylarının evrensel fen okuryazarlık düzeylerinin bazı değişkenlere göre belirlenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 12(1), 92-109. doi:10.24315/tred.838423
- Santos, C., Pedro, N., and Mattar, J. (2022). Digital competence of higher education professors in the European context: A scoping review study. *International Journal of Emerging Technologies in Learning*, 17(18), 222-242. doi:10.3991/ijet.v17i18.33083
- Sevimli Deniz, S. S. (2023). Turizm eğitimi alan öğrencilerde su okuryazarlığının kümeleme analizi ile incelenmesi. *Sosyal Bilimlerde Nicel Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 152-163.
- Sezal, L. (2021). Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri üzerine bir inceleme: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu örneği. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(3), 2114-2137. doi:10.33432/ksusbd.895166
- Shara, A. M., Andriani, D., Ningsih, A. W., and Kisno. (2020). Correlating reading literacy and writing literacy in junior high school Pematangsiantar. *Journal of English Education*, 5(2), 72-85. doi:10.31327/jee.v5i2.1249

- Sigala, M., and Chalkiti, K. (2015). Knowledge management, social media and employee creativity. *International Journal of Hospitality Management*, 45, 44-58. <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2014.11.003>
- Stellofson, M., Hanik, B., Chaney, B., Chaney, D., Tennant, B., and Chavarria, E. A. (2011). eHealth literacy among college students: A systematic review with implications for eHealth education. *Journal of Medical Internet Research*, 13(4), e102. doi:10.2196/jmir.1709
- Sujastika, I., and Abdulkarim, A. (2022). Civic education textbook presentation of seventh grade based on cultural literacy and citizenship. *Annual Civic Education Conference (ACEC 2021)* (s. 180-185). Paris, France: Atlantis Press.
- Sur, E. (2022). Okuryazarlık kavramı ve Türkiye’deki okuryazarlık araştırmaları üzerine bir inceleme. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakóltesi Dergisi*, 4(2), 445-467. doi:10.32878/akef.1110037
- Şahin, N. N., ve Doğdubay, M. (2017). 4. Endüstri devriminin yiyecek ve içecek sektöründeki yansıması: Yeni üniversiteliler üzerine bir öngörü. 3. *Turizm Şurası Tebliğler Kitabı* (s. 100-114). Ankara, Türkiye: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Şimşek, N. D. (2022). Disipliner okuryazarlık. M. Özden (Ed.), *Disipliner okuryazarlıklar* (s. 1-9). Ankara, Türkiye: Anı Yayıncılık.
- Taşkın, G. A., ve Sert, A. N. (2022). The understanding of food literacy in the field of tourism. *Aydın Gastronomy*, 6(2), 227-238. doi:10.17932/IAU.GASTRONOMY.2016.012/gastronomy_v6i2002
- Tayfun, A., ve Silik, C.E. (2019). Öğrencilerin ekonomi okuryazarlık düzeyinin belirlenmesine yönelik bir araştırma (Study on Determination of the Level of Student Economic Literacy). *Journal of Tourism & Gastronomy Studies*, 7(4), 2920-2941. doi: 10.21325/jotags.2019.508
- Tekbaş, S., Dal Yılmaz, Ü., ve Pola, G. (2024). Hemşirelik öğrencilerinin sağlık okuryazarlığı düzeyinin ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Etkili Hemşirelik Dergisi*, 17(1), 74-84. doi:10.51909/ehd.1368913
- Tetik, N., ve Işıldak, M. S. (2022). Finans eğitiminin finansal okuryazarlık düzeyi üzerindeki etkisi: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Yüksekokul öğrencilerine yönelik bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakóltesi Dergisi*, 27(1), 31-51.
- Tırpancı, H. (2019). *Sosyal bilgiler dersinde etkinlik temelli çevre eğitimi uygulamalarının öğrencilerin akademik başarılarına etkisi ve uygulama hakkındaki görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Truman, E., Lane, D., and Elliott, C. (2017). Defining food literacy: A scoping review. *Appetite*, 116, 365-371. doi:10.1016/j.appet.2017.05.007
- Ursavaş, N., and Genç, O. (2021). Enhancing middle school students’ cognitive structure of water cycle through the use of water cycle educational game. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 29(1), 239-253. doi:10.24106/kefedergi.793740
- Uyanık, G. (2016). Öğretmen adaylarının çevre sorunlarına ilişkin bilgi düzeylerinin ve tutumlarının incelenmesi. *Online Fen Eğitimi Dergisi*, 1(1), 30–41.
- Uzun, Y., ve Çelik, G. (2020). Akademisyenlerin okuryazarlık algısındaki değişimler. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(22), 1134-1156. doi:10.26466/opus.642938
- Vidgen, H. A., and Gallegos, D. (2014). Defining food literacy and its components. *Appetite*, 76, 50-59. doi:10.1016/j.appet.2014.01.010
- Wood, G. (2014). *Water literacy and citizenship: Education for sustainable domestic water use in the East Midlands* (Yayımlanmamış doktora tezi). University of Nottingham, Nottingham, UK.
- Yavuz, M., Balkan Kıyıcı, F., ve Atabek-Yiğit, E. (2014). İlköğretim II. kademe öğrencileri için çevre okuryazarlığı ölçeği: Ölçek geliştirme ve güvenilirlik alışması. *Sakarya University Journal of Education*, 4(3), 40–53.
- Yıldırım, M., Kızıltan, G., ve Ok, M. A. (2021). Beslenme okuryazarlığı nedir? *Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakóltesi Dergisi*, 6(1), 1-13.

- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. baskı). Ankara, Türkiye: Seçkin Yayınevi.
- Yılmaz, S. Y., ve Avcı, E. (2022). Oltalama saldırılarının yeni hedefi otel web siteleri. *Journal of Gastronomy, Hospitality and Travel*, 5(2), 588-606. doi:10.33083/joghat.2022.164
- Zaidan, E. (2017). Analysis of ICT usage patterns, benefits and barriers in tourism SMEs in the Middle Eastern countries: The case of Dubai in UAE. *Journal of Vacation Marketing*, 23(3), 248-263. doi:10.1177/1356766716633215
- Zheng, Q., Zheng, Y., Zheng, Q., and Su, X. (2020). Effects of environmental education and environmental facilities on visitors' environmental literacy-a case of rural tourism. *Revista De Cercetare Si Interventie Sociala*, 69, 313-323. doi:10.33788/rcis.69.19
- Zeynalov, S. (2022). *Girişimcilik eğitimi, dijital okuryazarlık becerileri ve bireysel yenilikçiliğin açık öğretim turizm öğrencilerinin dijital girişimcilik eğilimlerine etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir